

NATURVERN I NORGE

ÅRSSKRIFT

1958

I «Eventyrslogen»

NATURVERN I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURVERN I NORGE*

ÅRSSKRIFT
1958

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER

OSLO 1959

REDAKTØR: THV. KIERULF

I N N H O L D

	Side
Hvor bærer det hen?	3
Skal de få lov til å leve? <i>Sigmund Huse</i>	4
Litt om fuglelivet i Børgefjell. <i>Svein Haftorn</i>	7
Krokstogen. <i>Nils Houge</i>	12
Friluftsløven. <i>Chr. L. Jensen</i>	16
Selv fjelltoppene skal utnytted! <i>Per Hohle</i>	19
Bjørnen og Vassfaret. <i>Kåre Elgmork</i>	23
Østensjøvannet. <i>E. N.</i>	25
Reklameskiltene. <i>T. K.</i>	27
Historien om en eik. <i>T. K.</i>	29
«Eventyrskogen» i Sør-Audnedal. <i>T. K.</i>	31
«Nordisk samverkan för Bygd och Natur» — NSBN. <i>T. K.</i>	32
Naturvernet i Stortinget	35
Naturvernrådet i 1958	43
Stor testamentarisk gave — fra konsul Haldor Virik	45
Landsforbundet for Naturvern i Norge 1958	46
<i>Kretsforeningenes årsberetninger.</i>	
Østlandske Naturvernforening	49
Til Bøkeskogen i Larvik m. v.	53
Fredninger	57
Rogaland Naturvern	57
Vestlandske Naturvernforening	59
Trøndelag Naturvern	61
Sør-Varanger Naturvern	62

HVOR BÆRER DET HEN?

Året 1958 bragte en *liten* lysning for naturvernet i Norge: Et velgrunnet håp om at i 1959 skal vi få ansatt en naturverninspektør som helt og fullt skal ofre seg for vern om norsk natur.

Likevel er ikke utsiktene lyse.

Det er vel og bra at det blir fredet noen store og vakre trær her og der, men det er bagateller i forhold til de voldsomme forandringer som landskap, plantedekke og dyreverden blir utsatt for, og som er den prisen vi betaler for tekniske fremskritt og høyere levestandard.

Praktisk talt hver foss, hver elv og hvert vann er oppmålt, og deres verdi som kraftkilde beregnet. Det ene vassdrag etter det andre blir utbygget. Fossen, som har gitt næring til fantasi og følelse, blir til et tørt stup. Elven, et glitrende sølvbånd som har gitt liv til dalbunden, blir lagt i tunnel, og det som blir tilbake er et stygt og stenet elveleie. Vannet blir demmet opp, så skog og mark oversvømmes, eller det blir tappet ut, så strendene blir liggende som brunsvarte sår, og utrasninger og sandflukt er følgen.

Ja visst må vi ha elektrisitet. Men er det

nødvendig at *hver* foss, *hver* elv gjøres om i hestekrefter? Har ikke Norge råd til å beholde *noen* vassdrag friske og uberørte?

Enda har ikke Norge noen nasjonalpark, hvor landskapet kunne være sikret mot de totale endringer som vår tid så lett fører med seg. Daglig blir det gjort nye angrep på norsk natur.

Der kjempes for å bevare urørt det sentrale Jotunheimen med Gjende, Rondane-området, Børgefjell, fjelltrakter i Salten, urskogen i Pasvik — for å nevne noen av de mest omtalte områdene. Men overalt støter man på motstand — fra myndighetene, fra bygdene, fra industrien.

Det skulle være et rimelig forlangende at alle store statlige, fylkes- og interkommunale og andre mektige reguleringselskaper pålegges å betale en liten avgift for hver utbygget hestekraft til løsning av større naturvernsaker. Kanskje ville man da få midler til å erstatte endel av de forventede inntekter bygden blir avskåret fra å få ved en eventuell fredning.

Vi *må* redde for våre etterkommere iallfall noen av de vakreste og mest karakteristiske fosser, elver, vann og områder.

SKAL DE FÅ LOV Å LEVE?

Betraktninger over «nyttige» og «skadelige» dyr i vår fuglefauna.

Av forstkandidat Sigmund Huse

En vakker høysommerdag for noen år siden stod jeg med en norsk reisefelle på en gammel borgruin ved Rhinen. Nærmest omkring oss slumret forvitrende murrester av middelalderens riddermakt sin 1000-årige tornerosesøvn bak sløret av villvin og eføy. Nedenfor lå Rhindalen, en av de travleste ferdselsårer i verden. Opp og ned på elven ormet seg lange rekker av lektere med kull fra Ruhr, på begge bredder en strøm av biler og ved siden av dem igjen med korte mellomrum togene i mektige dobbeltspor. Og så — over den krattkledd skråning like under oss, mellom middelalder og maskintid — «henger» en tårnfalk på sitrende vinger i luftdraget, speidende etter smådyr på bakken, mens to musvåker med brå kast jakter insekter — trolig øyestikkere — på lauvengen like ved. Et fascinerende skuespill, fremført av suverene artister på en skjønn scene! Ingen av fuglene synes å bry seg synderlig om menneskene så nære ved, utvilsomt *fordi de er vant til ikke å behøve å frykte*. Dette var i Rhinland anno 1954, nær Europas industrielle og befolkningsmessige tyngdepunkt.

Opplevelsen gjorde et selsomt inntrykk på oss som kom fra et av vår verdensdels mest tyntbefolkede land, men hvor det ikke synes å være plass lenger for slike fugler. Falk og våk tilhører nemlig *rovfuglenes orden*, og hos oss er det fortsatt vanlig å sette likhetstegn mellom «rovfugl» og «skadefugl». I samme gruppen kommer *uglene* som systematisk tilhører en annen orden, men som likeledes er tilpasset

jakten som ernæringsmåte. Mens disse fugler for mange arters vedkommende hos oss er blitt en sjeldenhet, er det i Mellom-Europa intet særsyn å se stolte flyvere med rovfuglprofil seile majestetisk over markene eller klippe kjapt mellom tretoppene.

Fra gammelt har en nok også her i landet innsett nødvendigheten av å verne visse frittlevende dyrearter, vesentlig slike som går under benevnelsen «matnyttig vilt». Også enkelte andre arter som kanskje er til mindre åpenbar gagn for våre næringsinteresser er de fleste i dag innforstått med å beskytte f. eks. småfuglene. Det er vel ikke mange norske gårder som mangler en størekasse på låveveggen, og den fornuftige haveeier vil også ha hengt ut noen rugeholker for meiser og fluesnappere. Foruten å uskadeliggjøre en masse insekter, bereder disse vevre små skapninger oss mangan gledestund ved sitt kvikke og morsomme levevis og sitt vakre utseende. Når det gjelder gruppen rovfugler derimot rekker åpenbart den vanlige dyrebeskyttelsesviljen ikke til lenger.

I det arbeide som Norges naturvernforeninger har tatt opp, inngår imidlertid ikke bare verning av dyr som anses «nyttige» fra et økonomisk eller estetisk synspunkt, men bevaring mot utryddelse av *alle opprinnelige arter* innen vår fauna overhodet.

Nå er begge de forannevnte «rovfugler» beviselig helt harmløse hva angår vårt såkalte «matnyttige vilt» — de mangler simpelthen

den hurtighet eller styrke som er nødvendig for å slå større flyvende eller firfotet bytte. Sammen med de andre våker og de fleste ugler, hvis vesentlige ernæring består av smågnagere og kryp, må de tvert om — sett fra menneskenes synsvinkel — henføres til kategorien «nyttfugler». Etter gjeldende bestemmelser er da vitterlig også i Norge våker og falker fredet iallfall i forplantningstiden (1. mars — 20. august), uglene — unntatt hubro og sneugle — hele året. En må bare inderlig håpe at også *jakkulturen* snart når et slikt nivå at det ikke plaffes ned likt og ulikt med krumt nebb, en bør kunne forlange av den som vil ha rett til å skyte på levende vesener at han vet hva han skyter på. Den som kommer til lensmannen med en musvåk og vil heve prisen for hønsehauk, bør belønnes med en ganske annen sort premie! Dessverre er det et faktum at de zoologiske kunnskaper ofte er mildt sagt mangelfulle både hos denne og hin. Det er nok ikke ualminnelig at det blir praktisert den regel å «slenge et skudd efter for sikkerhets skyld» — og etterpå slå opp i en håndbok. En anser det altså i tvilstilfelle bedre å drepe en uskyldig våk enn å risikere at en hauk får beholde livet. En betenkelig moral!

Men hva så med de såkalte «skadelige rovfugler» — hauker, ørner, hubro og sneugle? Efter bestemmelsene er de fredløse hele året og kan teoretisk utryddes. Noen av dem er for lengst så sjeldne at bare få mennesker i dette land har opplevet å få se dem, like fullt betales det endog premier for å få livet av de siste. Og med hvilken motivering egentlig?

En kan forestille seg at i en tidligere tid, da jakt og fangst ennå betydde noe som *ervert* for endel av befolkningen, måtte naturens egne jegere betraktes som direkte konkurrenter i matfatet og derfor bekjempes. Det har nå en gang festnet seg den oppfatning at det er men-

neskets privilegium å kunne betrakte andre skapninger fra en subjektiv synsvinkel. I våre dager derimot er den næringsmessige side ved jakten (iallfall for jegerne) av helt underordnet betydning. Hvordan en snur og vender det, er det tindrende klart at for grosset av Norges 100 000 avgiftsbetalende jegere er jakten i økonomisk terminologi å betegne som «forbruk» ikke som «inntekt». Det er for sporten det betales, ikke for kjøttverdien. Dermed er det også klart at det er med *sportsjegerne* rovfuglene i dag konkurrerer om det jaktbare vilt, og da kan det bli et spørsmål hvis jaktrett står sterkest — de som jakter for *fornøyelsens* skyld, eller de som jager for å *leve*. Uten dermed å ha tatt standpunkt til sportsjakten som sådan — noen hver av oss bærer vel i seg litt av den primitive arv fra veidemannen, kanskje ikke det dårligste i vår arv heller — synes jeg det må være klart at vi her ikke har lov å se subjektivt på det. Vi kan ikke forsvare å utrydde de skapninger hvis *cneste mulige levevis* det er å jage, med den begrunnelse at det skal bli mer til sportsjegerne!

Ser vi så litt nærmere på selve sontringen i «nyttige» og «skadelige» arter i vår fauna, kan det for øvrig være et stort spørsmål om vi i det hele tatt har forutsetninger for å foreta en slik gradering. Naturforskere og viltbiologer kan på grunnlag av sine nyere undersøkelser iallfall ikke gjøre det! Det har vist seg at jo dypere en søker å trenge inn i samspillet i naturen, jo vanskeligere blir det å sjalte ut noen art som «unyttig». F. eks. viser undersøkelsene at det dominerende bytte hos hønsehauken — vel den mest forhatte av alle rovfuglene — til manges overraskelse består av trost, som nok våre haveeiere gjerne så det var litt mindre av. Til et hubrorede jeg selv hadde anledning til å følge en sommer, ble det ikke bragt andre byttedyr enn smågnagere og ekorn samt to

rotter. Det er vel trolig at om småviltstammen i området hadde vært rikere, ville det også ha vanket en og annen hare og skogsfugl på menyen, men det ville i alle tilfeller vært unntak. Det kan nevnes at i Syd-Tyskland, hvor hubroen var i ferd med å forsvinne, har en forsøkt å innplante den igjen. Omkring redeplassen til en vandrefalk jeg undersøkte lå det strødd med fjær av måke. Noen måkearter har i senere år gått over til å bli rene innlandsfugler og er mange steder en sann svøpe for jordbruk og havebruk. Det er nærliggende å gjette på at en vesentlig årsak til denne merkelige endring i deres utbredelse nettopp er å søke i rovfuglenes tilbakegang. Den gang vandrefalk, jaktfalk og hubro behersket lufrummet over våre skoger og fjellvidder, var det nok høyst utrygt både for måke og kråke å ta en flyvetur over innlandet. I dag har disse fugler ingen farlige naturlige fiender og har fått en helt abnorm utbredelse — balansen er forrykket.

Man undrer seg ofte over hvordan hjulene i naturen griper i hverandre, og hvordan våre inngrep iblant får helt uventede konsekvenser. En skal huske at vi her fingrer ved et maskineri som hadde innstilt en likevekt under årtuseners løp før mennesket begynte å regulere. De nyeste rovviltundersøkelsene har bragt for dagen interessante kjensgjerninger om *naturens selvregulerende evne*. Når det er rikelig med smågnagere og eventuelt småvilt, tiltar rovfuglene i antall — men da betyr deres beskatning jo heller ikke så meget. Når bestanden avtar som følge av en rekke komplekse årsaker, går rovviltbestanden også nesten øyeblikkelig tilbake — bl. a. som følge av *innbyrdes beskatning*. Med andre ord — når det er lite vilt, blir det få jegere — balansen opprettholdes. Mon ikke naturjusen ligger et hakk foran vår på jaktlovgivningens område?

Det spørres om ikke meget av den aversjon som folk i våre dager nærer overfor rovfuglene, rett og slett skyldes navnet. Tyske ornitologer har lansert betegnelsen «Greiffvögel» — gripefugler — som korrekt henspiller på deres spesielle ernæringsmåte uten å ha noen nedsettende valør i folks ører. Og når en uten forutinntatthet først begynner å se, vil en oppdage at vi innen rovfuglenes baktalte familier finner noen av de mest interessante og i sin livsform mest fullkomne i vår fuglefauna. Her finner vi de ypperste av alle våre flyvere — lerkfalken innhenter svaler i flukt, og vandrefalken skal kunne oppnå en hastighet tilsvarende 300 km i timen under sin stupflyving. Og den som en gang i skogsdypet har møtt hubroen, sagnets og mystikkens veldige fugl, glemmer det ikke. Men hvor mange mennesker av i dag har opplevet å kunne følge våre prektige falkefugler i deres stolte flukt? De aller fleste vil sikkert heller aldri oppnå å få se en hubro i frihet.

Her står vi overfor det virkelig tragiske i situasjonen: Mange av disse herlige skapningene er rett og slett i ferd med å utslettes av vår fauna. En art som sneuglen blir ikke en gang sett hvert år i Norge, men den er fortsatt fredløs hele året likesom hubro. Er det meningen at vi skal gå veien om utryddelse før vi kommer til besinnelse? For vi må gå ut fra at den tid kommer også her i landet da en innser hvilket aktivum det er for et lands natur å eie en rik og variert fauna, og at vi blir fattige ved å miste noe av den. Ordet «for sent» har lett for å falle på tungen i en slik forbindelse. Det har vist seg at det ikke går så lett å innplante igjen en dyreart som først er utryddet i et område — utryddelsesprosessen synes i reglen *irreversibel*. En lokalitets dyrestamme er resultatet av lange tiders seleksjon og tilpassing til spesielle forhold. Miljøfremmede nykomlinger

bukker lett under før de får akklimatisert seg — en god porsjon av det fine «instinkt» ville dyr har til å vare seg mot farer, beror sikkert på overlevert erfaring. Tilfellet «Pekka — Liisa» turde fremby en interessant analogi i så måte - det skal nok noe til å kompensere bamseættens i Vassfaret om den først får ulivssår.

Rovfuglen som ror der høyt oppe i det blå over fjellviddene er symbolsk for friheten og opphøyetheten i norsk natur. Her er ikke snakk om «nyttig» eller «skadelig» — vi mister noe fint og erstattelig om den blir borte. Men ennå

er teoretisk den siste ørn tilfals for 30 nikkelpenger, det være seg moren på egg eller ungen fra redet. De enkelte fylker og jegerorganisasjonene står i dag fritt om de vil fastsette «skuddpremier» på de fredløse i vår fauna. Diskusjonen har ofte gått høyt om vi har råd til å beholde disse fuglene med krumt nebb, og hvem som skal betale for det. Den tid er nå kommet da det ville sømme seg bedre å diskutere om vi som kulturland har råd til å utrydde dem, og hvem som *da* ville være erstatningspliktig.

LITT OM FUGLELIVET I BØRGEFJELL

Av konservator dr. Svein Haftorn

Sommeren 1952 tilbragte jeg 3 uker i Børgefjell for å undersøke dyrelivet etter oppdrag fra «Utvalget for viltbiologisk forskning». Undersøkelsene foregikk for det meste i strøket rundt Jengelvatn og mellom dette og Store Kjukkeltvatn, d.v.s. i hjertet av det området som nå forsøkes fredet. Resultatene av undersøkelsene er publisert i «Fauna» for 1952 (s. 105-141).

Omkranset av Tøndefjell, Store og Lille Kjukkelen samt Børgefjells gigant Kvigind på 1703 m, flater Bisegdalen seg ut som en kjempemessig grytebunn med et utall av blinkende vann i varierende størrelser. «Grytebunnen» er mere kupert enn det første overblikk gir inntrykk av. Mellom vannene hever

terrenget seg opp i lave knauser og rygger. Her inne hekker *snøugla* i rike museår. I 1952 var det så som så med produksjonen av smågnagere, hvis tilstedeværelse faktisk betyr være eller ikke være for meget av det høyere dyreliv i vår fjellverden. Denne sommeren søkte jeg derfor *snøugla* forgjeves i Bisegdalen.

Av annet rovvilt var det heller ikke meget. Flere *fjellvåk*-par hekket riktignok i undersøkelsesområdet, men ungeproduksjonen var liten. Av *falk* så jeg bare en eneste.

Derimot viste *fjelljoen* seg overraskende alminnelig ved Jengelvatn og opp gjennom hele Bisegdalen. Et par dununger som ved forskjellige anledninger ble funnet, viste at

*Ved Fengelvass-
hytta; Fengelvatn
i bakgrunnen.*

FOTO: S. H.

fjelljoens opphold i Børgefjell ikke bare var ferie-betonet. Hvor mange par som hekket i Bisegdalen alene er ikke godt å vite, men under vandringene støtte jeg på det ene par etter det andre. Satt fuglene på bakken, var det nesten alltid på et opphøyd terrengparti med fri utsikt til alle kanter, på morenetopper

eller rovfugltuer, som det er så godt om her oppe. Makene kunne sitte side om side på samme tue, eller hver for seg på nabohauser. Hadde de rede eller unger, møtte de vandringsmannen med iltre skrik og skinnangrep. Allerede på avstand varslet de med et prøvende «tri tri», som ble intensivert etter som

*Bisegdalen sett fra
Store Kjukkelen.*

FOTO: S. H.

Rede med 4 briste-
ferdige egg av
temmincksnipe på
halvøy i Jengelvatn.

FOTO: S. H. 15. JULI

en nærmet seg fuglene. Rent infernalsk ble skrikingen på den sentrale redebietop. I raskt tempo løp tri-lydene sammen til lange serier i et evindeligg jammer, og alt i ett stupte snart den ene, snart den andre av paret ned mot fredsforstyrrelsen; stilte rett på gjorde de, men dreide kvikt av på et par meters avstand. Sje-nerende ble angrepene aldri. Mellom angrepene hvilte fuglene ut på morenehauger i nærheten. I et par tilfeller simulerte den ene fuglen såret og slo seg ned på bakken et stykke borte, der den geberdet seg ynkelig og pep hvinende.

I likhet med våk og falk fanger fjelljoen smågnagere som markmus og lemen, men dertil kjører den i seg en god del insekter og bær.

Vaderne er ganske bra representert i Børgefjell. *Heilocns* såre pip høres rett som det er i vierregionen. *Sandloen* er svært vanlig og hekker ved alle fjellvann av litt størrelse, som

Jengelvatn, Blyvatn, Lille og Store Kjukkeltvatn, samt Bisegvatn. Ved sistnevnte vann lå adskillig snø ennå den 17. juli, men likevel hadde et sandlopar allerede rukket å bringe 3 dununger til verden. Under eggleggingen midt i juni må det sandelig ha fortonet seg temmelig vinterlig her oppe.

Av vaderne i Børgefjell hører *fjæreplytt* og *temmincksnipe* til de mere interessante. Den første forekommer bare i lite antall, men temmincksnipa, som fra sitt utbredelsesområde i Nordskandinavia stadig synes å trenge lengre sørover, var faktisk en av de alminneligste snipefugler i Børgefjell sommeren 1952. Bare sandloen kunne i denne henseende hamle opp med den. Det var mitt første møte med den lille vaderen, og fascinert som jeg var av det nye sympatiske bekjentskap, gikk jeg straks inn for å finne dens rede. Det tok litt tid til å begynne med, men med økende erfaring gikk det etter hvert glattere,

Bisegvatn med Gaksfjell og Krokfjell i bakgrunnen. Da bildet ble tatt, 17. juli fantes et Sandlopar med 3 små dununger ved vannet.

FOTO: S. H.

og til slutt hadde jeg 6 reder, som alle lå i viermark nær vann. De rugende fugler oppførte seg forskjellig. Et par stykker pleide å forlate redet på en 30—50 meters hold når jeg nærmet meg og røpet ikke med en mine dets nøyaktige plasering. Andre derimot

trykket i det lengste og simulerte såret når de til slutt ble tvunget opp fra sitt dyrebare leie.

Av de mange småfuglarter som forekom på og ved Børgfjell sommeren 1952 bød *lappspurven* på den hyggeligste nyhet. Riktignok hadde skoginspektør Krogh sett flere

Rede av sandlo med 3 nyklekte dununger og 1 bristeferdig egg. Ved Jengelvatn.

FOTO: S. H. 11. JULI

*Dununge av fjelljo
som trykker mellom
gress og lav.*

FOTO: S. H.

eksemplarer allerede i 1949. Men de nøyere undersøkelser som jeg fikk anledning til å utføre i 1952 viste at arten faktisk var alminnelig utbredt overalt i vierregionen, med den største tetthet rundt Jengelvatn og vannene i Bisegdalen. Tuet, steinet mark med krekling, blåbærlyng og spredt, lavvokst vier karakteriserte dens tilholdssteder. Børgefjell er for tiden den eneste kjente hekkeplass for lappspurven i hele Nord-Trøndelag. I sydlig retning må vi hoppe helt til Sylene for med sikkerhet å gjense arten.

Heipiplerka er naturligvis en obligatorisk beboer av Børgefjell som av vår fjellverden for øvrig, og det samme kan sies om *steinskvetten*. *Blåstrupen* derimot er ingen selvfølgelighet i alle fjell. Jeg traff den alminnelig i det frodige, ofte mannshøye vierkratt fra Storelva nesten opp til Orrekvatn, men lengre inne i fjellet noterte jeg bare ett eneste par, ved Jengelvatn.

Av trostene trekker *gråtrosten* og *ringtrosten* langt til fjells. Adskillige individer av

førstnevnte art hadde fast tilhold i det høye vierkratt øst for Jengelvatn, og her ble en og annen ringtrost også iaktatt.

Ifølge Collett skal *dverggåsa* engang ha ruget «i mængde» i Børgefjell. Hvordan det egentlig forholder seg med denne stammen idag er ikke tilstrekkelig klarlagt, men arten hekker iallfall fremdeles i området, slik som påvist av Høiberg og Mikaelson.

De mange fjellvann skaper naturligvis gode livsbetingelser for diverse andearter. Til de vanligste hører *bergand*, *isand* og *svartand*. De to siste artene hekket i 1952 bl. a. på holmer i Jengelvatn. Her ruget også et *storklom*-par på en miniatyrholme.

En fugl som i de senere år åpenbart er blitt vanligere innenlands er *fiskemåken*. Den opptrer nå alminnelig i Børgefjell ved alle fjellvann som det er litt størrelse på, f. eks. Jengelvatn, Kjukkeltvatn og Bisegvatn.

I de vegetasjonsfattige blokkmarker oppe i fjellhøydene og i de grovkalibrede steinurer under disse holder den nøysomme *snøspurven*

KROKSKOGEN

Av kaptein Nils Houge

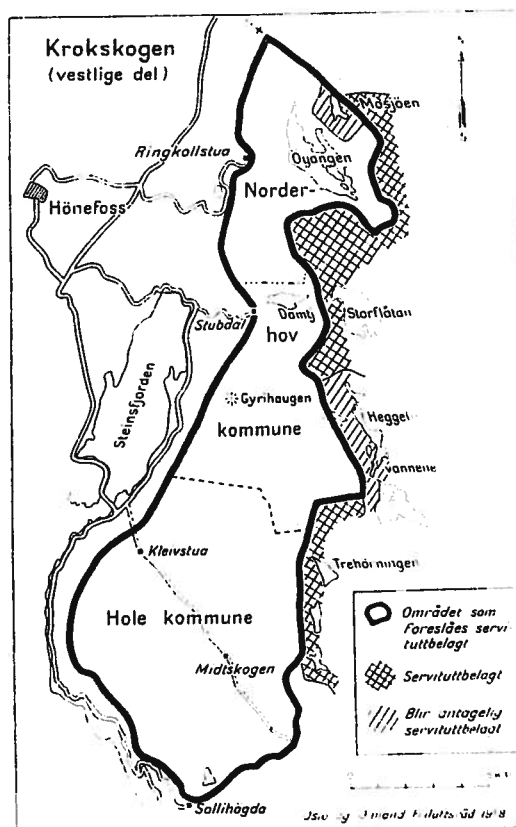
Blant befolkningen i Oslo-området og på Ringerike har navnet Krokskogen alltid hatt en egen klang. Det skyldes vel dels stedets vakre natur, dels den romantiske stemning som flere av våre eldre diktere har skapt omkring dette skogterreng gjennom sine jakt-skildringer og eventyr.

Det som imidlertid gjør at Oslo og Om-land Friluftsråd nå vil slå et slag for å få fredet Krokskogen, er at man gjennom de siste 20 år mer og mer har fått øynene opp for hvilken betydning dette område kan få som friluftsterreng for befolkningen i Oslo, Bærum og på Ringerike.

Den vestlige del av Krokskogen — som har gått under navn av Bondeskogen — utgjøres av et område fra Sollihøgda i syd til Mosjøen i nord og fra brottet mot Ringerike i vest til linjen Bærumskollen—Kustein—Nibbitjern i øst. Her finner vi en rekke kjente stedsnavn som Kongens utsikt, Krokkleiva, Gyrihaugen, Løvlia, Stubbdal, Ringkollen og Øyangen.

til. I slikt terreng opptrer den alminnelig. Fjellvandrere som ønsker å treffe den kan bare legge veien om Ivalinakken, Lille og Store Kjukkelen eller Kvigvind, og de er garantert suksess. Ellers finnes den naturligvis andre steder i fjellet også, i en høyde av ned til 800 m. o. h. Svart og hvit er hannen, og løfter den seg flagrende opp over fjellødet alt mens den foredrar sin spinkle, men så uendelig betagende sang, opplever man et skuespill så harmonisk og stemningsfullt som man vel neppe hadde ventet å møte i disse karrige omgivelser.

Denne delen av Krokskogen var inntil 1816 statsalmenning med seter-rett og hugst-rett for bønderne i Hole, Norderhov og Haug. I dette år ble skogen overdradd til bygdene med plikt til utskiftning mellom gårdene. Utskiftningen, som ble avsluttet i 1823, medførte oppdeling av skogen i en rekke teiger (i alt ca. 200). Disse ble fordelt på et nesten like stort antall eiere. Endel av teigene er gjennom de siste år igjen blitt utparsellert i hytte-tomter.

Skisse over det område på Krokskogen som foreslås servitutbelagt.

Øskjewalseter. Typisk bilde fra Krokskogen.

FOTO: GUNNAR RAABE

Det er faren for en fortsatt utparsellering som har bragt Friluftsrådet til å ta opp spørsmålet om å få servitutbelagt Krokskogen. Særlig etter at byggingen av skogsbilveier har øket de siste år, er det blitt lettere for folk som søker hyttetomter å finne frem dit og lettere å få frem materialer.

Mange vil kanskje si at det ikke er så farlig om det kommer noen hytter, det er plass nok allikevel. Vi skal imidlertid være oppmerksom på at de som kjøper hyttetomter først og fremst legger beslag på de områder som publikum fortrinnsvis søker hen til, som strandlinjer langs vannene, setervoller, sydhellinger og utsiktspunkter.

Med hyttene følger også etter hvert flere veier, større biltrafikk, kraftledninger, avfallshauger, kloakk-utløp og tilslutt gjerder og plakater med «Adgang forbudt». Stier og skiløyper må man også regne med etter hvert kan bli brutt eller omlagt på lite tjenlig måte.

Når så myndighetene en gang i fremtiden, kanskje under påtrykk fra opinionen, skal søke å redde noe for befolkningen, er det mest mindreverdige terreng tilbake, terreng som da ofte må kjøpes til høyt oppdrevne priser.

Skal Krokskogen fredes må det derfor gjøres mens det ennå er mulighet for å få gjennomført det med et tilfredsstillende resultat. Ved en opptelling i 1942 viste det seg å være ca. 200 hytter bare i området omkring Ringkollen—Øyangen. Idag blir hytteantallet i dette område anslått til å være det dobbelte, og det vil stadig øke.

Et terreng kan i det lange løp ikke samtidig være hytteby og vanlig utfartsterreng for det store publikum. Det siste vil etter hvert bli fordrevet. Myndighetene må derfor i tide ta standpunkt til hva Krokskogen skal være, hytteby eller utfartsterreng. Det er her vi mener det vestlige Krokskogen har meget større betydning som et nærliggende utfarts-

«Markgangen», kloft i fjellveggen vest for Gyrihaugen. FOTO: ALFR. JANSON - 37

terreng for den fremtidige store befolkningsmasse i Oslo, Bærum og på Ringerike enn som ferieområde for et begrenset antall. Idag er det kanskje først og fremst Oslo-befolkningen som er interessert i bevarelsen av Krokskogen som et sammenhengende skog- og fri-

areal. Senere, når Ringerike blir fullt utbygget, blir det nok de som bor her som i første rekke vil se sin fordel i å ha dette nærliggende og ypperlige friluftsterreng i behold. Vestre del av Krokskogen kan bli for Ringerike hva Frognerseterskogen gjennom generasjoner har vært for Oslos innbyggere. Det er her vi mener myndighetene må se fremover og treffe tiltak til beste for den samlede befolkning. De enkelte grunneiere gjør jo ikke *det*.

Tidligere er selve Krokkleiva blitt fredet og 70 mål omkring Kongens utsikt. Men hva med Gyrihaugen, Ringkollen, de gjenværende ledige strandstykker langs Øyangen og ikke å forglemme alle setervollene på Sørsetra, Øskjevalseter, Løvli m. v.? Skal vi om noen år få se det meste av dette utparsellert og tapt for godt for den samlede befolkning? Eller skal vi søke å bevare Krokskogen som endel av den store skogmark vi kaller Oslomarka?

Hvilke bestemmelser bør så et frednings-servitutt inneholde?

Hensikten med fredningen er å beholde Krokskogen som et rent skogareal mest mulig ubebygget og tilgjengelig overalt. Dette forutsetter et alminnelig forbud mot utparsellering og bebyggelse utenom det som er nødvendig for skogsdriften og for friluftslivet selv. Dertil bør området i størst mulig utstrekning holdes fri for gjennomgående bilveier og for alt som i særlig grad forurenser vannet, skjemmer naturen eller skaper sjenerende støy. Dvs. at man får et servitutt noenlunde lik det som gjelder for de skogområder som danner nedslagsfelt for drikkevann nord og øst for Oslo.

For skogsdriften skulle det også være en fordel at disse områder blir bevart som sammenhengende skogarealer i fremtiden og ikke blir revet opp av tilfeldig bebyggelse.

Steinlausseter.

FOTO: GUNNAR RAABE

Hvordan stiller grunneierne seg til servituttforslaget — og dernest de kommuner hvor skogen ligger?

Friluftsrådet har gjort henvendelse til Hole og Norderhov kommuner, som området hører inn under, og foreslått at kommunene fremmer forslag til servituttlegging etter Friluftslovens § 34 pkt. b. Kommunene har svart at de ikke finner servituttleggingen så påkrevet at de fortiden vil gå inn for den og at de heller ikke kan avse midler til å betale de erstatninger som vil bli fastsatt. Grunneierforeningen for Norderhavs og Haugs del av Krok-skogen har likeledes avvist forslaget, idet den fremholder at hver grunneier bør få disponere sin teig som han vil.

Friluftsrådet har imidlertid funnet at saken er av så stor betydning samfunnmessig sett

at det ønskes å arbeide videre med den. Ellers har jo fredningsforslaget sine tilhengere på Ringerike også, særlig innen friluftshold.

Finansieringen av servituttet.

Friluftsrådets fredningsforslag omfatter 125 km², derav 63,5 km² i Hole og 61,5 km² i Norderhov.

Her vil det kanskje fra mange hold bli innvendt at servituttleggingen av et så stort område ikke vil la seg gjennomføre av økonomiske grunner. Det kan man imidlertid ikke ha grunnlag for å si uten først å ha tatt noen prøvetakster over større eller mindre deler av området. Videre skal man være oppmerksom på at det på andre kanter av Oslo-marka er av hensyn til vannforsyningen servituttbelagt ca. 300 km² skogmark uten at

det synes å ha bydd på uoverkommelige vanskeligheter. Friluftsrådet har derfor foreslått at det blir holdt prøvetakster over hele eller deler av vestre Krokskogen. Videre må den økonomiske løsning av saken naturligvis skje ved interkommunalt samarbeide mellom de interesserte kommuner Oslo, Bærum, Hole, Norderhov og Hønefoss, eventuelt også med noe støtte fra staten.

Krokskogen går topografisk sett i ett med Nordmarka som fra tidligere er fredet gjennom servitutleggingen av nedslagsfeltet for Oslos drikkevannsforsyning. Krokskogen har kanskje mere enn noen annen del av Oslomarka det man forbinder med et ideelt fri-

luftsterreng: vann, topper, høytliggende myrflak, gamle, vakre setervoller og gode sneforhold. Og langs brottet i vest en enestående utsikt over Ringeriksbygdene og Tyrifjorden med Gausta, Skrim, Norefjell og Ådalsfjellene som en avslutning i synsranden.

Skal bevarelsen av Krokskogen som et samlet hele kunne gjennomføres med et godt resultat må det imidlertid gjøres idag mens det ennå er mulighet for det. Senere, når veiene er kommet og tomtene solgt, vil det by på umåtelige vanskeligheter og enorme utgifter. Og da får man kanskje også i tillegg ettertidens bebreidelser for vår generasjons mangel på fremsyn.

FRILUFTSLOVEN

Av høyesterettsadvokat Chr. L. Fjensen

Det gledet alle naturvenner at vi endelig — den 1. desember 1954 — fikk en ny lov om naturvern. Den tidligere lov av 25. juli 1910 hadde en begrenset slagvidde og tillot bare fredningstiltak på historisk og vitenskapelig grunnlag. Den nye lov gir også hjemmel for fredning på sosialt og estetisk grunnlag. Med dette var adgangen åpnet til å frede større områder for å bevare disse som naturparker eller villmarker.

En like stor glede måtte alle naturvenner føle da vi kort etter — 28. juni 1957 — fikk en særskilt lov om friluftslivet. Den ikke bare lovfestet den rettsstilstand som gjennom sedvanen hadde dannet seg, men normerte også i en rekke detaljbestemmelser forholdet mellom grunneierne og alle dem som ferdes i skog og mark og på fjellet.

Naturvernloven er ikke en lov som alle behøver å kjenne, men bestemmelsene i friluftsloven kan ingen undgå som beveger seg utenfor bygrensen eller tettbebyggelsen på landet. For alle disse er det av interesse å ha litt kjennskap til forutsetningen for lovens tilblivelse og ikke minst til de enkelte paragraffer. Men det vil bli altfor langt her å gjennomgå alle disse, tilsammen 35 paragraffer. Bare de viktigste skal nevnes og dessuten de bestemmelser som grenser opp til eller supplerer naturvernlovens regler.

Hvorfor var det ønskelig å få en egen lov om friluftslivet? Fra gammel tid har det som bekjent vært på det rene at almenheten har hatt rett til i en viss utstrekning å ferdes på områder som er gjenstand for privat eiendomsrett. Denne adgang har ikke bare omfattet

retten til å ferdes, men også til å utøve annen rådighet, f. eks. plukke ville bær, ta rastplass, bade m. v. Juristene har kalt dette «uskyldig nyttesrett» eller «uskyldig bruksrett».

Denne nyttes- eller bruksrett hadde utviklet seg ved sedvanerett på en tid da almenhetens ferdsel ikke betydde noe inngrep av betydning i grunneiernes rettigheter. Men etterhvert som befolkningen vokste i byene og industristrøkene på landet, kommunikasjonene ble utviklet, ferie- og fritidsforholdene ordnet for den ikke jordeiende del av befolkningen og behovet for friluftsliv øket, oppsto det visse vanskeligheter. Friluftslivets raske vekst — særlig fra begynnelsen av dette århundre — førte til at almenhetens bruk av nyttes- eller bruksretten ble en større belastning for grunneierne enn før. En rettsstilstand som bare hviler på sedvanen vil alltid være beheftet med noen usikkerhet. I de enkelte tilfeller kan det ofte være tvilsomt hvor langt rettigheter og plikter går. Dette ble i årenes løp mer og mer følelig, og i slutten av 1930-årene ble spørsmålet for alvor reist, om det ikke ved en særskilt lov burde søkes løst hva hvermann bør ha lov til å foreta seg på annenmanns grunn, og hvilke beføyelser grunneierne bør kunne motsette seg.

Ved Justisdepartementets beslutning av 26. september 1938 ble det oppnevnt en komité til behandling av disse spørsmål. Dens arbeide ble avbrutt av krigen i april 1940, og først i 1950 ble det ved kongelig resolusjon av 7. november oppnevnt en ny komité. Dens forslag til friluftsløvs forelå i september 1954. Det ble stort sett fulgt i Justisdepartementets odelsingsproposisjon og under behandlingen i Stortinget.

Både komitéen, departementet og Stortinget gikk ut fra at en lovregulering ville være både i grunneiernes og friluftsfolkets interesse, forutsatt at klargjøringen eller reformene ikke

ensidig begunstiget den ene part. Formålet måtte være å trekke opp slike regler at tvistigheter best mulig kunne unngåes, når det fra begge sider ble vist god vilje og forståelse for den annens interesser. Det var en vanskelig sak å skrive en slik lov, og den er visstnok enestående i sitt slags. Det er derfor med adskillig spenning lovgiverne ser i møte hvorledes den vil arte seg i praksis.

Friluftsløvsloven stadfester den gamle hovedregel, at enhver kan ferdes i *utmarken* til fots hele året når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet, og i *innmarken* i den tid marken er frosset eller snelagt, dog ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober. Da begrepene utmark og innmark ikke i alle henseender er klare, gir loven en rekke detaljerte regler om hva som skal regnes som innmark eller like med innmark og tilføyer, at utmark er udyrket mark som ikke regnes like med innmark. Når det er tvil tilstede skal partene og andre kunne kreve uttalelse herom av jordstyret og flere andre institusjoner. Men slike uttalelser er ikke bindende. Om nødvendighet blir det domstolene som treffer avgjørelsen.

Loven gir videre bestemmelser om omfanget av almenhetens rett til ferdsel med motorvogn og hestekjøretoy, ferdselen på sjøen og i vassdrag, landsetting og fortøyning av båt, bading, rasting, telting og avholdelse av friluftsmøter og idrettsstevner (f. eks. skirenn eller orienteringsløp) m. m.

Det går som en rød tråd gjennom hele loven at almenheten skal være skånsom overfor naturen og vise ferdselskultur. Dette sies først og fremst i en alminnelig bestemmelse i lovens § 11 første ledd: «Enhver som ferdes eller oppholder seg på annenmanns grunn eller på sjøen utenfor, skal opptre hensynsfullt og varsomt for ikke å volde skade eller ulempe for eier, bruker eller andre.»

En slik alminnelig bestemmelse kan nettopp på grunn av sin alminnelige form bli vanskelig å håndheve. Komitéen var inne på den tanke at den istedet burde foreslå en paragraf med oppregning av de vanlige forgåelser mot god friluftskultur. Men en slik oppregning kan aldri bli helt fullstendig, og paragrafen ville i praksis kunne vise seg mindre brukbar. Komitéen ble derfor stående ved den nevnte generelle bestemmelse. Den må sees i sammenheng med lovens § 39 som setter straff bl. a. for den som forsettlig eller aktløst overtrer § 11 første ledd.

Av særlige naturvernregler bør nevnes bestemmelsen i § 11 annet punktum, om at enhver «plikter å se etter at han ikke etterlater seg stedet i en tilstand som kan virke skjæmmende eller føre til skade eller ulempe for noen», og § 9 annet ledd om at «rasting eller telting må ikke skje når det kan medføre nevneverdig skade på ungskog eller skogforyngelsesfelt».

Efter naturvernloven kan det fastsettes særlige og strenge regler om hvorledes publikum skal forholde seg innenfor et fredet område. Disse regler kan med andre ord innskrenke de beføyelser enhver har efter friluftsløven på annen manns eiendom. Men også denne lov har en bestemmelse som går i samme retning. Efter § 15 kan et kommunestyre med samtykke av eieren eller brukeren — til regulering av område hvor utfarten er stor — fastsette «atferdsregler» som enhver som ferdes på området plikter å følge. Reglene skal særlig ta sikte på å opprettholde ro og orden, verne dyre- og planteliv og fremme helsetiltak og sanitære forhold. Det er her først og fremst tenkt på områder i nærheten av byer og tettbebyggelse hvor utfarten ofte kan bli stor, og den opprinnelige natur «slites opp». Dette kan være i strid ikke bare med eierens, men også

med almenhetens interesser, fordi det er ønskelig at området blir bevart mest mulig som et fredelig tilfluktssted for mennesker som trenger ro og hvile. Loven sier også at slike adferdsregler kan fastsettes for områder som staten eier eller har rådighet over.

Også friluftsløven har regler om ekspropriasjon av områder for å beskytte disse mot industriell eller annen utnyttelse i strid med friluftsløvsinteressene. Loven kaller slike områder friluftsløvsmark, og lovkomitéen uttalte herom:

«Det er hos oss ikke noe behov for nasjonalparker av den størrelse og karakter som f. eks. i U.S.A. De forutsetter dessuten et så kostbart organisasjons- og kontrollapparat at det vil ligge utenfor mulighetens grenser å skape noe lignende her i landet. Men den tanke at større naturområder bør forbeholdes friluftsløvet for all fremtid, er så viktig at en lov om friluftsløvet bør legge grunnlaget til rette for fredning av området hvis naturskjønnhet og skikkethet for friluftsliv gjør det særlig ønskelig å bevare dem. Da det her er tale om så betydelige områder at det som regel vil ligge over en kommunes evne å erverve dem, må det i stor utstrekning bli Staten som tar seg av saken. Bli forslaget til lov om naturvern vedtatt, får Kongen hjemmel til å «fred» også områder hvis «naturskjønnhet og egenart» tilsier det. Men denne bestemmelse vil neppe være tilstrekkelig når det gjelder å erverve og sikre områder som er særlig ønskelige for fremme av friluftsløvet.

Det må antas at behovet for frimarksarealer vil stige sterkt i de kommende år. Det er derfor å håpe at så vel Staten som kommunene vil være ute i tide så ervervelsen ikke blir uforholdsmessig kostbar, fordi en annen utnyttelse av arealene blir planlagt eller påbegynt. Er områdene først ervervet, vil deres betydning stadig bli større, først og fremst for det fri-

luftssøkende publikum, men også for grunneiere, hvis eiendommer må antas å bli avlastet for adskillig av den trafikk som ellers ville falle på dem. Dette har iallfall vært erfaringen i Oslofjorden. De mange strender som i løpet av de to siste desennier er blitt åpnet og tilpasset for publikum ved arbeid av Oslofjordens Friluftsråd, har i adskillig utstrekning virket «beskyttende» for de private strandeiere.»

Overensstemmende med dette er det i lovens § 34 bestemt at Kongen — når det er påkrevet for å sikre almenheten adgang til friluftsliv — kan gjøre vedtak om a) at bebygd eller ubebygd grunn blir avstått til staten til bruk eller eiendom, b) å pålegge, endre, overføre eller avløse servitutt eller annen rett

i fast eiendom, herunder forby eieren eller andre å utnytte eller rå over eiendommen på bestemt måte til hinder eller skade for friluftslivet, c) om å gi en by-, herreds- eller fylkeskommune løyve til å kreve avstått grunn eller foreta inngrep som nevnt her foran. Erstatning må betales etter vanlige regler.

Alle naturvenner som setter seg nærmere inn i de enkelte bestemmelser i friluftsloven vil se at denne og naturvernloven utfyller hverandre. Vi er kommet et stykke på vei. Banen ligger nå åpen for naturvernforeningenes og turistforeningenes krav om at statsmyndigheten også i praksis går med på å frede mere av den norske natur enn det lille som hittil er gjort. Vi ligger langt etter her i landet!

SELV FJELLTOPPENE SKAL UTNYTTES!

Av journalist Per Hohle

«Fredning er et avgjort onde i forhold til urørt natur, likesom vakcinen er det i forhold til selvfølgelig sundhet. Men dette valg foreligger ikke lenger. Nu kan bare fredning redde oss fra Die norwegische Apparatlandschaft. Jeg sier det på tysk.» Dette er et lite utdrag av dr. philos. Peter Wessel Zapffes artikkel «Farvel Norge» i Norsk Tindeklubs jubileumsbok «Norsk Fjellsport» 1958. Denne artikkel er sikkert det mest lidenskapelige forsvaret for norsk natur og det mest nådeløse oppgjør med den mentalitet som ligger bak

«utbyggelsespesten» som noen gang er kommet på trykk her i landet.

Det er først og fremst vassdragsreguleringene og veibyggingen Zapffe tar for seg. Og med god grunn. For det kan ikke være tvil om at det er nettopp på denne fronten vi møter den verste truselen mot norsk natur. Zapffe skriver om «fjeldsjøene, som blir til stendøde cementkummer», om «fossene som blir borte, og som tar med sig fossefaldene i norsk mentalitet». Han nevner «fjolleveiene som bare skal «ophjælpe trafikken»,» og som

Snøhetta er det nu «pyntet» på med et radiolink-anlegg.

etterlater seg «skorpede sår over hei og fly». De fører «gjennom vildttomme skoger, langs uttørrede elveleier og fiskeløse vand, flankert med skavler av søppel, av ubrukt slagg fra siste ledd i stoffskifteprosessen».

Men han nevner også at vi ennå har «umistelige, ubetændte flekker i norsk natur, som kunde hjelpe oss å bære livet *som det er*». Til disse «ubesmittede positioner» regner han særlig høyfjellets stolte tinder, som han selv kjenner så godt fra utallige turer og bestigninger.

De fleste av naturens sanne venner har nok betraktet våre høye fjelltopper som områder av liten eller ingen interesse for ingeniører og andre som har det travelt med å gripe forstyrrende inn i norsk natur. Og mange av våre tinder er dessuten av en slik form at de bent frem freder seg selv. Men i de senere år har teknikkens jernklo også forgrepet seg på flere av våre fjelltopper. Det gjelder således den mektige Gausta i Telemark — som er det søndenfjellske Norges beste utsiktspunkt.

Denne majestetiske topp, som for Aasmund O. Vinje var det vakreste av alle fjell her i landet, er ikke lenger hva den var. Toppens høyde og form er nok uforandret, men i fjellets indre har man skutt ut en sjakt for bl. a. å bringe sensasjonshungrige turister til topps — som i en annen skyskraper. Det må derfor være tillatt å karakterisere Gausta som Norges største hultann. Turistnæringen vil nok ta inn hard valuta på denne kjempeheisen, men for alle nordmenn som har høyfjellet, fjellvandringen og tindesporten kjær, betyr Gaustas skjebne en hån og fornedrelse. Og Vinje ville vendt seg i sin grav om han hadde visst hva de har gjort med hans «yndefulle Gaukstod», dominanten i hans barndoms landskap slik han så den i sofallsglansen fra Finnebustølen så mangen sommerkveld.

«Enig og tro til Dovre faller» — slik lød slagordet fra Eidsvold i 1814. Med Dovre har våre forfedre sikkert ment Snøhetta. Den er ikke bare Norges høyeste fjell utenfor Jotunheimen, men ble i århundrer betraktet

Trollfjord sett fra Trolltindene. I det fjerne Møysalen, nærmere Svartsundtindene.

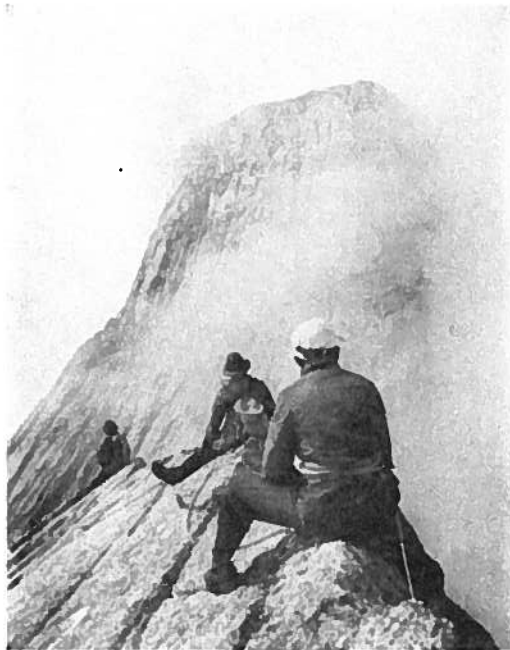
FOTO: T. ROMSLOE

som landets høyeste fjelltopp. Snøhetta har da også — i likhet med Gausta — en usedvanlig beliggenhet og et storartet rundskue.

Idag hører Snøhetta til de detroniserte storheter i vår fjellverden. Teknikken har holdt sitt inntog deroppe på Norges tak, og den gamle steinvarde har fått en såkalt radiolinkstasjon til nærmeste nabo. Fjellreven lusker ikke lenger over toppen. Også villreinen har forlatt denne gamle skanse, hvorfra den gjennom årtusener har skuet utover sitt rike.

Siden Galdhøpiggen ble kjent som Norges høyeste fjelltopp, har tusener — ja, titusener kanskje — besteget toppen. Den vanlige rute til topps er så lett at selv en beltebil har fore-

tatt bestigningen. Denne «førstebestigning» med bil sto for mange som et varsel om at toppen for fremtiden neppe ville unngå å gjennomgå en viss mekanisering. Og ganske riktig. Fra reiselivshold har det vært fremsatt planer om å lette adkomsten til Galdhøpiggen, slik at selv de makeligste turister kunne sitte seg til topps — som på Gausta, d.v.s. ikke via fjellets indre, men ved hjelp av «utvortes» remedier som kabelbaner o. lign. Det sier seg selv at anlegg av denne art også ville medført oppføring av betonggulv med rekkverk og restaurant på toppen. Disse anslag mot Galdhøpiggen er foreløpig slått tilbake, men før eller senere dukker de sikkert opp igjen.

Over Stedtind-eggen; Stedtind i bakgrunnen.

I Hurrungtindene i Vest-Jotunheimen har Norges fåtallige klatrerskare drevet sin sport i fred og ro siden engelskmannen W. Cecil Slingsby reiste varden på Store Skagastølstind i 1876. Og slik trodde vel de fleste av oss at det skulle fortsette. Men selv i dette området, det mest alpine i hele Jotunheimen, har teknikkens menn funnet verdier som kan utnyttes. De ville og stupbratte tinder tør de ikke gi seg i kast med — og hva skulle de forresten der å gjøre? — men i de trange dalfører som skjærer seg inn mellom tindemurene kaster viltre fjellelver seg utfor i vakre fossefall. Og de kan utnyttes! Igjen står vi overfor norsk naturs dødsfiende: vassdragsreguleringen. Årdal og Sunndal Verk vil regulere elvene i Skagastølsdalen, Riingsdalen, Berdalen og Helgedalen.

Klatrerne gjennom sin forening Norsk Tindeklub har protestert. Det samme har andre

organisasjoner som står natur og friluftsliv nær gjort. Men sannsynligvis til ingen nytte.

Hva vil engelske fjellsportmenn si når de om noen år finner sine kjære Hurrungtinder vansiret av uttørrede elveleier? «Er Norge et så fattig land at det ikke kan ta vare på sin mest egenartede natur?»

I sin Norgesbeskrivelse fra 1896 skriver den kjente tyske geograf, professor Richter, bl. a. følgende om det storslagne tindeområdet på vestsiden av Raftsundet i Lofoten: «Skjønnere enn alt annet er Braksettindene og Trolltindene ved Raftsundet. Det er en hel flokk av tinder, svarte og sønderrevne som Mont Blanc-gruppens nåler, de eneste som de kan sammenlignes med. Innbyrdes tett forbundet stiger de, som en skog av tagger, opp av de skinnende hav. Alle de vidunderlige detaljer i disse ville tinder og tårn med sine snerenner og blå hengebreer, synes så nær at man kunne ta i dem. Og ved foten av alt dette står den yppigste vegetasjon, det frodigste gress fylt av blomster, der bekkene bruser og ofte bærer med seg isflak fra vannene. Raftsundet er høydepunktet av Lofotlandskapets skjønnhet. Jeg kjenner intet alpint landskap som virker så overveldende på en. For en oppgave for tindebestigere å utforske disse ville tinder i det vide ocean, der aften- og morgenrøden går i ett, og alt synes å være en evig festdag.»

Selv dette området, som til tross for sitt mylder av tinder er sterkt konsentrert, har det ikke vært mulig å verne mot teknikkens inntrengen. Det er alt gått endel år siden det ble bygget et kraftverk ved Trollfjorden — denne vesle fjordarmen som kanskje er landets fremste turistattraksjon. Det burde vært en æressak for en nasjon å frede et så begrenset og dermed sårbart område som det praktfulle tindepartiet på vestsiden av Øyhellesundet og Raftsundet. Skulle det dukke opp nye

planer om tekniske inngrep i dette området, må de møtes av en landsomfattende protestaksjon. Det vil være en nasjonal skam om vi ikke kan verne om Raftsundtindene heretter — et fjellområde som er kjent av turister og globetrottere fra en hel verden.

Til slutt vil jeg gjerne rette oppmerksomheten mot en enkelt fjelltopp. Det er Stetinden ved Stefjorden i Tysfjord. Vi har intet fjell her i landet som kan sammenlignes med den. Den berømte engelske alpinist og Norgesvenn W. Cecil Slingsby uttalte om Stetinden

at «there is nothing like it in the world». Peter Wesel Zapffe har gitt denne karakteristikk av tinden: «Et fjorten hundrede meters eventyrslott av sølvgraa granit . . . Fra varden i solskyen til varden i dypet gik der et eneste blankpusset svaberg paa tre tusen meter, brutt alene der fjordens akse samlet det brusende linjespil til sublim harmoni.»

Mot denne tind må det aldri øves vold. Dens veldige panserglatte vegger verner om selve tinden. Men heller ikke i Stetindens nærhet må teknikkens jernklør få sette sine arr.

BJØRNEN OG VASSFARET

Av Cand. real. Kåre Elgmork

«Får han ej bättre skydd än han nu har, och kan ej en verklig fristad beredas honom, blir detta intelligent och i många avseenden märkliga djur snart struket ur vårt lands fauna, . . .» Zetterberg 1951.

I Nord-Europa fins det idag igjen faste forplantningsdyktige stammer av bjørn først og fremst i Nord-Sverige og Nordøst-Finland, foruten to små isolerte stammer lenger sør, en i Härjedalen i Sverige og en i Vassfartraktene i Norge. Blant disse stammene er Vassfarstammen enestående ved sin beliggenhet. Det er nesten utrolig at det bare 70-100 km fra Oslo går og tasser en liten befolkning av denne sagnfigur i norsk fauna. For 100 år siden var bjørnen utbredt over hele landet, men en hensynsløs forfølgelse sammen med sivilisasjonens og teknikkens framtrenging har redusert bjørnens antall så det idag bare er i Vassfartraktene at vi kan snakke om noen sikker fast stamme her i landet. De bjørner

som det meldes om fra andre områder, kan være streifdyr eller de siste rester av tidligere stammer.

I Vassfartraktene fant bjørnen en siste skanse som den merkelig nok har klart å holde fram til idag. Men det forholdsvis snevre leveområde og beskjedne individantall gjør at stammen er i en meget utsatt stilling. Situasjonen er også betraktelig forverret i de siste desennier ved at overgang til moderne skogsdrift har brakt store forstyrrelser inn i bjørnens tidligere fredfylte marker. Og med skogsbilveiene følger også annen trafikk og uro som gradvis sprer seg utover hele det tidligere urørte området. På langt sikt er derfor bjørnestammens stilling bekymringsfull, men vi veit ennå lite om bjørnens reaksjon på disse forandringene.

Derimot er det klart at en ubegrenset jakt i dette området ganske fort ville kunne gjøre det av med den vesle resten som ennå er til-

I Vassfartraktene.

bake. Og bjørnen i Vassfaret kan takke grunneierne i de østlige områder for sin eksistens, da det her er innført bjørnefredning på privat initiativ. For alle som er interessert i naturvern, må det være gledelig å høre at det i Hedalen fins grunneiere som synes det er morsomt å ha bjørnen på sine eiendommer og er mer interessert i å se på bjørnen i kikkert enn å ta børsa av veggen og forsøke å få livet av den.

Men ikke alle har denne innstillingen. I de vestlige områder er det skuddpremie på bjørn, og det drives av og til organisert jakt med bikkjer som f. eks. i den kjente Bukollgrasinga om våren. Hit kommer bjørnen regelmessig for å beite i den frodige lia om våren og er lett å få på skuddhold. På denne tida av året

er det meget sjelden at bjørnen slår buskap, og det er umulig å avgjøre om det er en fredelig grasbjørn eller en slagbjørn som det skytes på. Hvis denne jakta får fortsette uhindret, vil den meget snart kunne få katastrofale følger for bjørnestammen i Vassfaret. For å bremse litt på den umandige jakta på vårbeitet, vil jeg foreslå at fredningstida forlenges noe utover 15. mai. Lenger ut på sommeren vil bjørnen ikke vise seg så regelmessig i Grasinga, og det ville bli noe vanskeligere å få livet av de siste dyrene i den vesle stammen som er igjen.

Ellers vil det eneste logiske være å totalfredede få bjørnene som er igjen i Vassfartraktene. Mottiltakene mot bjørnen har overlevd seg sjøl og står ikke i noe rimelig forhold til stam-

mens størrelse eller den skade den gjør. De innsparte skuddpremiene kunne gå til dekning av tap av bufe, og det måtte være adgang til å skyte enkelte plagsomme slagbjørner som er å betrakte som kriminelle individer i en ellers fredelig befolkning. Ved å frede bjørnen i dette området, ville man lette trykket på stammen, og det kunne være en sjangse på langt sikt til å få beholde en liten fast stamme av denne skogens konge her i landet. Og det må en velstående kulturnasjon ha råd til å koste på seg.

Ved siden av å frede bjørnen må det også arbeides videre med å få til en slags fredning av Vassfartraktene, og her må grensene ikke

trekkes for snaut skal det ha noen mening for bjørnestammen der inne. Skulle sivilisasjonen fritt få rykke inn, vil det nok på langt sikt være slutt med bjørnestammen i Vassfaret, og landet ville være et særpreget område og en interessant og sagnomsust dyreart fattigere. Og vi ville ingen steder kunne føle den stemning man opplever ved å gå i Vassfaret og vite at det ennå går og tasler noen bjørner omkring.*)

*) Les nærmere Kåre Elgmorks artikkel i «Naturen» nr. 9, 1954, Bjørnen i Vassfartraktene 1949—53. Se også Årsberetning 1958 fra Østlandske Naturvernforening, side 50. *Red.*

ØSTENSJØVANNET I OSLO

Østensjøvannet og breddene omkring har lenge vært kjent og skattet — ikke bare av de profesjonelle botanikere og zoologer — men av alle naturvenner. Østensjøvannet — vel opprinnelig et vanlig skogvann — har ved økende tilførsel av gjødningsstoffer fra dyrket jord og kloakker utviklet seg til et meget næringsrikt vann med en karakteristisk flora og fauna. Nå vokser det så godt i og omkring sjøen, at det er fare for den vil gro igjen om ikke lenge.

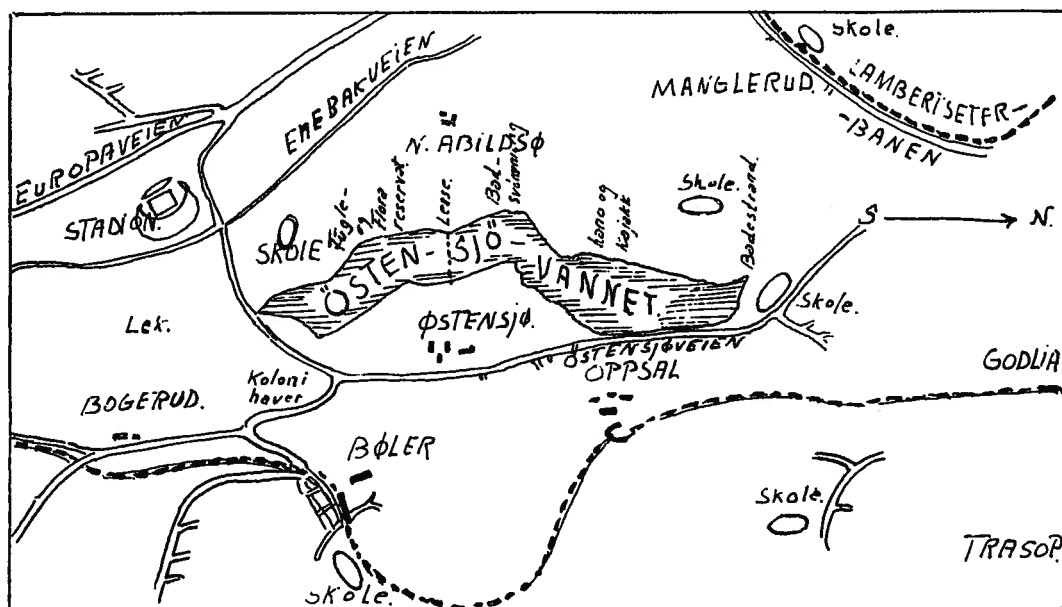
I selve vannet finnes en mengde lavere dyr, kanskje særlig insektlivet bør fremheves. Fuglebestanden har tatt seg bra opp etter at all jakt er opphørt. Foruten endene merker en seg kanskje særlig slike fugler som i våre dager viser ekspansjonstendens. Måker, vipe, sot-høne, sivhøne. Også sjeldne arter er observert

her. For Universitetet og skoler er Østensjø et ofte benyttet ekskursjonsmål.

Opprinnelig hadde en håp om å få beholde hele dette interessante vannet intakt, for Østensjø ble tidlig planlagt som friareal. Men etter som bybebyggelsen skjød i været rundt om — på Oppsal, Bøler, Abildsø og Mangle-
rud — kom stadig flere og flere interesser til å gjøre seg gjeldende. Det ble reist krav om båtHAVNER og badePlasser, idrettsanlegg og kolonihaver rundt vannet.

Plansjef Strøm har fremsatt et forslag, som går ut på at Østensjø skal bli et stortiltet fri-luftsområde for befolkningen i drabantbyene omkring.

Efter denne plan er det bare den søndre tredjedel av vannet som blir et egentlig plante- og fuglereservat. Dette tenkes skilt ved en bro

eller en lense fra resten av sjøen; der det skal bli anledning til bading, roing og fiske. Se forøvrig hosstående skisse.

I og med at Østensjø er friareal, blir den gamle bebyggelsen på gården stående. Komiteen for bevaring av de gamle Akersgårder har bedt professor Arbo Høeg og dr. H. Løvenskiold om å gi en utredning om henholdsvis plantene og fuglene ved Østensjøvannet, særlig med tanke på hva en kan gjøre for å bevare den interessante flora og fauna.

I en foreløbig redegjørelse av 19. januar 1959 skriver professor Høeg at Østensjø fra gammelt er kjent som voksested for et stort antall arter av vann- og sumpplanter. Han nevner spesielt 13 planter, hvorav de fleste finnes ved vannets søndre ende, som tenkes fredlyst. En plante som kommer i en særstilling er selsnepen, vår farligste giftplante. Professoren mener den bør utryddes ved Østensjø, der så mange mennesker kommer til å ferdes. Ellers mener professor Høeg at det

fra naturversynspunkt vil være helt tilfredstillende om plansjef Strøms forslag kan gjennomføres, slik at søndre ende av vannet blir reservat for fugl og planter.

Denne uttalelse er vel gitt med særlig tanke på floraen. Med hensyn til fredning stiller saken seg noe anderledes. I et brev til Komiteen for bevaring av de gamle Akersgårder 14. januar 1959, uttaler dr. H. Løvenskiold bl. a.: «— Skal man oppnå å få fredet fugler og andre dyr (det finnes også interessante amfibier der), må det ikke tillates å ferdes med båt på vannet. Det er ikke tilstrekkelig å innskrenke forbudet til å gjelde den søndre del av vannet, den som ligger syd for den påtenkte pontonbro. Bruk av båter vil vel også uvilkårlig medføre en ekstra forurensning av vannet, idet man må regne med at matpapir og annet avfall vil bli kastet ut fra båtene.»

Dr. Løvenskiold anbefaler at det i søndre del av vannet blir anlagt en eller to øyer, antagelig for å skaffe fuglene en trygg rugeplass.

Selv om den løsning plansjef Strøm har skissert kan gjennomføres; er der flere vanskeligheter å overvinne. Av særlig stor betydning blir det å kunne holde vannet friskt, og å hindre at vegetasjonen langs breddene tar slik overhånd, at vannflaten ytterligere forminskes. De sakkynndige kommer begge inn på disse spørsmål, og fremholder at bekkene som faller ut i vannet i størst mulig utstrekning må bevares. Det kan også komme på tale å øke vanntilførselen på kunstig måte.

Et annet viktig spørsmål er hvordan man best kan beskytte fuglene innen det fredete

område. I Utterslev Mose i København er det rundt et større fuglereservat gravet kanaler. Vannet her skiller overalt sivskog og flyteturv fra breddene omkring, der folk ferdes. Ved Østensjø foreslår både professor Arbo Høeg og dr. Løvenskiold et gjerde omkring søndre del av vannet. Dr. Løvenskiold peker også på det faktum, at fredning uten oppsyn er av liten verdi. Han mener derfor det må sørges for vakthold.

I mai måned er det planlagt en befarings til Østensjø, der de sakkynndige og andre interesserte vil være til stede. E. N.

REKLAMESKILTENE

Første ledd i Naturvernlovens § 7 lyder: «Utenfor tettbebyggelse må det ikke uten departementets samtykke anbringes frittstående reklameskilt eller lignende innretning eller innskrift på hus, berg, stein o. l.» Hensikten med denne bestemmelsen er å forhindre de mange mer eller mindre skjjemmende reklameskilter som har vært oppsatt mange steder, særlig ved riksveiene.

Også i Lov om veivesenet (av 21. juni 1912) er det en bestemmelse — i § 40, om reklameskilter: «Uten at sådan tilladelse (tilladelse av fylkesveistyret) er innhentet, må det ikke anbringes reklameskilter og lignende innretninger på veiens eiendomsområde eller innenfor en avstand av 25 meter fra dette — herfra dog unntatt almindelige skilt på forretningslokaler o. l.»

Denne låvevegg ved riksvei 40 mellom Oslo og Drammen er i høyeste grad ulovlig.

Heller ikke en slik reklame er lovlig. Denne står ved riksvei 50 mellom Dombås og Fokstua.

Da disse lovbestemmelser ikke har vært tilfredsstillende overholdt, har Naturvernrådet henvendt seg til Kirkedepartementet for å få innskjerpet bestemmelsen i Naturvernlovens § 7.

Veidirektøren har i februar 1959 skrevet til veisjefene og anmodet dem om å være oppmerksom på de ovenfor siterte bestemmelser, og bl. a. bedt dem om straks å «ta kontakt med politimestrene slik at man kan få avtalt en engangsopprydning med hensyn til de mange ulovlige skilt som er grodd opp langs veiene». Han har også bedt om at «ingeniørene og oppsynsmennene blir instruert om straks å gripe inn, når nye skilt i strid med veiloven oppsettes». — Dessuten er veivesnets folk anmodet om å ha «oppmerksomheten rettet på skilt som settes opp utenfor det 25 meters område langs offentlig vei hvor veiloven gjelder, og i tilfelle henlede politiets oppmerksomhet på disse når Naturvernloven ansees overtrådt».

Justis- og Politidepartementet har i rundskrivelse av 4. februar 1959 til politimestrene bedt disse om å «være oppmerksom på de omhandlede bestemmelser og å ta de skritt som er nødvendige for å håndheve dem».

Vi får da håpe at de ulovlige skiltene etter hvert forsvinner fra alle strøk utenfor tettbebyggelse.

Nå har imidlertid Kirkedepartementet i medhold av første ledd i Naturvernlovens § 7 gitt endel firmaer dispensasjon fra forbudet, så man må være oppmerksom på at ikke alle reklameskilt er ulovlige. Det heter dessuten i § 7: «I spesielle tilfeller kan departementet på ansøknings gi dispensasjon til at et skilt

«Olympia-buen» er tatt i den private reklames tjeneste. Den må vel sies å stå utenfor «tettbebyggelse»? og er dermed ulovlig.

HISTORIEN OM EN EIK

6. oktober 1958 vedtok Kirke- og Undervisningsdepartementet fredning av 3 eiker på Borgestad i Gjerpen. Disse 3 eikene er svære og ganske sikkert meget gamle. Man vet lite om dem i eldre tid, men det antas at de allerede sto der og ble vernet om av munkene som dyrket jorden i det 12. århundre. Men i senere tid har iallfall den ene — og største — en historie som må fortelles.

I 1910 ble det planlagt en ny vei forbi Borgestad sydover til Porsgrunn. Veien ville komme til å gå over Borgestads grunn i 14-1500 m. lengde. Statsminister Gunnar Knudsen, som da eiet Borgestad, tilbød fri grunn til veien på visse betingelser som vesentlig angikk adkomstveien til gården og bevarelse av gamle trær. Da veien noen år senere var blitt stukket av fylkets veivesen, viste det seg at en svær eik, den største av de nu fredede, kom til å stå inne i veikanten, og at veivesenet derfor forlangte den hugget. Da dette kom Gunnar Knudsen for øre inne i Kristiania, ble han rasende og reiste sporenstreks ned til Skien og forlangte veiens tracé endret slik at eika kunne bli stående. Hvis ikke det ble gjort, skulle værsågod fylket få

eller annen innretning som er anbragt før lovens ikrafttreden, kan bli stående ut over ett år», men da loven er av 1. desember 1954, skulle alle slike skilter nå være fjernet for flere år siden. Men derfor er det jo ikke sagt at de er det.

Så må man bare håbe, at det blir ferre og ferre dispensasjoner — og at lensmennene og politimestrene sørger for å få bort dem som ulovlig ennå finnes utover landet.

T. K.

betale veigrunnen over hele eiendommen. Veivesenet gikk da med på å gjøre en liten avvikelse fra den rette linje tiltross for at veisjefen mente at veien da ville bli mindre god og brukbar, og at det ville virke uestetisk. Det var på forhånd konstatert at denne svære eika tilhørte Borgestad. (Dette treet omtales som 3 trær, det deler seg nemlig i lav høyde over marken i tre stammer.) — Veien ble ferdigbygget i 1919, og eika ble stående. Ingen veifarende legger det minste merke til at veien her avviker ca. $\frac{1}{2}$ meter fra den rette linje. Eika har i alle år prydet landskapet og vært en fryd for alle som er glade i en vakker natur og store ærverdige trær.

Men trafikken har vokset, og de svære buskene tar stor plass. For 4 år siden kom så spørsmålet opp om en utvidelse av veien — og dermed kom eika igjen i faresonen. Nu var det ingen statsminister på Borgestad, men den

Eika som statsminister Gunnar Knudsen reddet. En av de andre fredete eikene sees i bakgrunnen til venstre. FOTO T. K. - 57

Deltagerne samlet ved den 3. delte eika. Nærmest til høyre for treet skibsreder G. K. Borgestad og frue med dotrene Kris (foran) og Anne (bak), nr. 2 fra høyre fylkesveisjef T. Nordang, til venstre for treet Th. Kierulf og herredsskogsmeister Amlie og frue, ytterst til høyre og venstre repr. fra Borgestads Vel henh. v. Eiv. Fontvedt og lærer O. T. Gøystdal.

nuværende eier er like glad i de svære eikene som statsministeren. Der ble sendt inn andragende om å få fredet denne eika og 2 andre store eiker, som står like i nærheten. Det var i 1955.

Vanligvis pleier fredning av slike «naturens minnesmerker» å gå glatt og raskt. Men det varte og det rakk, tiltross for at andragendet var anbefalt meget sterkt av herredsskogsmeister, fylkesskogsjef, Borgestad Vel og Østlandske Naturvernforening. Fredningssaken har vandret frem og tilbake mellom veikontoret, herrestyret, departementet og Borgestads eier, — der har vært forhandlet i det

vide og det brede. Endelig i høst var alle betenkeligheter overvunnet og fredningen i havn.

— Et eksempel på hvor mange skjær det kan være i sjøen når vakker natur skal vernes. Og fredning av noen trær må vel sies å høre til de mere enkle, men ikke derfor ubetydelige saker.

På Borgestad ble nyheten om fredningen mottatt med begeistring, og oppsetningen av fredningsskiltene under nærvær av hele skibsreder Borgestads familie ble en høytidelighet hvor også den nye fylkesveisjefen, formannen i Borgestads Vel og formannen i Naturvernforeningen var tilstede.

T. K.

I «Eventyrskogen».

FOTO: F. GLOERSEN - 58

«EVENTYRSKOGEN» I SØR-AUDNEDAL

Skogforvalter Arnt Borchgrevink, som var statens skogforvalter i Vest-Agder fra 1904 til 1947, har hatt et åpens øye for naturens skjønnhet og dens mangfoldighet. En av de skogene han stelte med var Sør-Audnedal prestegårdsskog. Her fant han et litet område som han kalte «Eventyrskogen» på grunn av de forunderlige treformer, den rikt sammensatte skogbestand, den frodige bundvegetasjon og den tildels ville bergnatur: Innunder en høy loddrett bergvegg ligger svære stenblokker, rundt og innimellom disse står trær i alle størrelser fra gamle groteske kjempelinder, skjebelige graner og furuer og en og annen eik og bjerk; i underetasjen vokser hassel, kristorn og barlind, og på marken og oppover buskene slynger den ville kaprifoliumen seg.

Her vokser også den for Vest-Agders kyststrøk karakteristiske firtann (*Teucrium*).

Borchgrevink fant dette lille område, som for øvrig bare er 5-6 mål, så morsomt og interessant, at han i sin forvaltertid ikke grep inn med noen hugst, han lot vegetasjonen utvikle seg helt i frihet, han fredet sin «Eventyrskog». Også den senere skogforvalter Axel Koch har holdt sin skjermende hånd over bestandet, og i forståelse med ham foreslo Landsforbundet for Naturvern for et år siden at «Eventyrskogen» skulle fredes. Den ligger like ved Den sørlandske hovedvei, riksvei 40, bare et par km. øst for prestegården, hvor Gustav Vigelands Peder Claussøn (Friis) står i veisvingen og viser at her holdt den navngjetne presten til.

Fra veien ser man ikke noe til det «eventyrlige», men får man syn på den bratte bergveggen er det ikke vanskelig å finne dit opp, det er ikke mange meter å gå.

Landsforbundet for Naturvern foreslo fredningen ordnet i henhold til Lov om Naturvern, idet man mente, at det ville være det sikreste. Man vet jo ikke hvorledes det kommer til å gå med prestegårdene, noen vil kanskje bli solgt og dermed gå over i privat eie, og da holder ikke en administrativ fredning ordnet av et departement med mindre det i kjøpekontrakten blir tatt forbehold om at fredningen fortsatt skal gjelde — altså som en klausul på eiendommen. Noe som også kan true det interessante bestand er en utparcelleringsplan som er utarbeidet for endel av denne prestegården og som bl. a. omfatter områder ikke langt fra Eventyrskogen.

Kirke- og Undervisningsdepartementet mener imidlertid at lovmessig fredning ikke er nødvendig og at administrativ fredning er tilstrekkelig. Departementet skriver bl. a.: «Det er departementets forutsetning at «Eventyrskogen» i Sør-Audnedal skal bevares som naturherlighet. Skogvesenet vil ved sin fagmessige behandling av skogen ta hensyn til dette.» Vi må da håpe at der blir utarbeidet slike retningslinjer for bestandets behandling, at dets særegne og «eventyrlige» karakter kan bli bibeholdt. Til beskyttelse av det fredede areal bør det være et ca. 50 m. bredt belte rundt det, hvor det bare bør tillates en forsiktig utplukking av enkelte trær.

At det fortsatt vil bli holdt en skjermende hånd over «Eventyrskogen» vil sikkert glede den aldrende skogforvalter. Han vil nok ved leilighet ta en visitt dit igjen. T. K.

NSBN — NORDISK SAMVERKAN FÖR BYGD OCH NATUR

Efter avtale under møtet i Göteborg i oktober 1957 innbød Landsforbundet for Naturvern kontaktmennene i de øvrige nordiske land til en sammenkomst i Oslo i september. Fra Danmark møtte ingeniør Blixencrone-Møller, Statsministeriet og ekspeditionschef Gemzøe, Danmarks Naturfredningsforening, fra Finland kom magister Kanervo som representant for Finlands Naturskyddsförening, fra Sverige länsarkitekt Lundgren, Svenska Naturskyddsföreningen og dr. fil. Nihlén, Samfundet för Hembygdsvård, dessuten kom fra Finland kontaktmennenes sekretær, Irina Matvejew. Fra Norge møtte skolebestyrer

Grimeland, Kjenn Dit Land og Landsforbundets styre, professorene Høeg og Isachsen og kontorsjef Kierulf.

Møtet ble holdt på Folkemuseet på Bygdøy 19. september.

Efter en kort velkomsthilsen av Landsforbundets formann, overtok kontaktmennenes ordfører, dr. Nihlén ledelsen av møtet.

Efter tur gav så en representant fra hvert land en oversikt over viktigere saker som man hadde arbeidet med siden møtet i Göteborg i oktober 1957.

For Danmarks vedkommende: Utvidet opplysningsvirksomhet, samarbeide med ung-

Kongens utsikt: Sundvollen, Sundøya, Steinsfjorden — Ringerike.

dommen, spørsmålet om offentlige naturfredningsinspektører, bevarelse av den gamle hærvei i Jylland, vern om sjøenes omgivelser m. v.

I *Finland*, hvor det siden 1956 er 20 natur- og nasjonalparker fordelt gjennom hele landet, skulle man for så vidt være kommet godt i vei, men også der — som i Sverige og i Norge — er vassdragsreguleringene den største vanskelighet. Naturfredningsloven er foreldet, så en revisjon er i arbeide. — De finske Hembygdsvårdsforeninger arbeider meget godt for bevaring av gammel kultur og bygdens naturskjønnhet.

I *Sverige* er vassdragsreguleringene den største faren for naturen, men også den økende grus-tekt, kalkstensbrudd på Öland og oljesølet i sjøen er forhold, som vies stor oppmerksomhet.

Det er gjort et stort og godt arbeide av Naturvårdsdelegationene, der er utarbeidet en fortegnelse over vassdrag, som bør fredes; man følger med oppmerksomhet utviklingen på atomkraft-området, der søkes samarbeide

med industrien og der drives opplysning, bl. a. kursusvirksomhet.

For *Norges* vedkommende ble nevnt de forskjellige større fredningssaker man arbeider med — og at det er håp om at myndighetene vil opprette en naturverninspektørstilling.

Av spesiell interesse for Sverige og Norge er regulering av vassdrag som berører begge land; dels Rogen—Femunden—Trysilelven, dels vassdragene langt nord i Sverige, hvor det er tale om å føre vann over fra bl. a. Torne-träsk til Rombaksbotn. Disse svære planene i «Nordkalotten» (en misvisende betegnelse) vil også kunne få betydning for Finland og til og med Danmark, idet de vil påvirke laksens formering i vassdragene og dermed tilgangen på laks i Østersjøen. Kontaktmennene skal hver i sitt land følge saken med oppmerksomhet. Det samme gjelder atomkraftspørsmålet.

Andre spørsmål som ble diskutert var bl. a. forbindelsen med det nyopprettede Naturfredningsråd på Island, spørsmålet om fellesnordiske kurser, samarbeide med De samvirkende

FOTO: GEMZØE

N S B N; deltagerene samlet ved bautasten over Gregers Granavolden. Fra venstre: Grimeland, Nihlén, Lundgren, Irina Matvejeva, vår lille cicerone, Blixencrone-Møller, Hoeg, Isachsen, Kierulf og Kanerwo.

Hjemstavnsforeninger i Danmark og By- og Bygdelsforbundet i Norge. Både i Danmark og i Norge har det hittil vært liten kontakt mellom disse organisasjoner, som for øvrig har vesentlig andre oppgaver — og naturvernforeningene — i motsetning til hva tilfellet er i Finland og i Sverige.

Herr Gemzøe meddelte at man i Danmark er forberedt på å arrangere en nordisk naturvernkonferanse våren 1959 — slik man tidligere var blitt enige om.

Efter en enkel lunch viste konservator Hilmar Stigum rundt i de gamle tunene og til Gol stavkirke, og dagen ble avsluttet med et interessant besøk i vikingskipshuset, hvor konservator Liestøl gav oss et innblikk i skipsfunnene, båtenes konstruksjon m. v.

For å vise våre nordiske gjester litt av Østlandets natur og gamle kultur, reiste vi neste dag med buss «Hadeland rundt», d.v.s. over

Sollihøgda til Sundvollen, Norderhov - Jevnager - Gran - Hakedal - Oslo. Ved Sundvollen tok vi heisen til Klevstuen og gikk bort til Kongens utsikt, hvor professor Isachsen fortalte interessant og fengslende om det vakre landskapet man der ser foran seg. Spaserturen ned den fredete Krokkleiven var forhåpentlig en passende avveksling fra all busskjøringen. — Et besøk i den vakre Norderhov-kirken og i Ringerikes bygdemuseum med fru Ellen Hals som utmerket cicerone gav våre gjester et litet innblikk i gammel norsk kultur. — Så fortsattes over Jevnaker til Gran, hvor «Søsterkirkene» fra 11. hundretallet var gjenstand for stor interesse. Vår lille cicerone vant alle; han kunne sine saker på fingrene. Efter en enkel lunch gikk hjemturen over Roa, ned gjennom Hakedal og Nittedal til Oslo. — De to dagers sammenkomst ble avsluttet med en fellesmiddag i Oslo.

T. K.

NATURVERNET I STORTINGET

I sitt andragende til Kirkedepartementet om statsbidrag for budsjett-terminen 1958/59 skrev Naturvernrådet bl. a.: «I tillegg til dette meget beskjedne beløp (3: til rådets egen virksomhet) finner Rådet det absolutt påkrevet å foreslå oppført en bevilgning til en naturverninspektør-stilling. Når Norges Storting har vedtatt en Lov om Naturvern, må man ha lov til å gå ut fra at vi skal få de organer som må til for å kunne gjennomføre tiltak overensstemmende med lovens ånd og mening. Vi henviser forsåvidt til uttalelser av den Stortingskomité som behandlet forslaget til den nye naturvernloven. I sin Innstilling forutsetter den opprettelse av en naturverninspektør-stilling.

Naturvernrådet vil meget sterkt understreke nødvendigheten av at det offentlige får en tjenestemann til å arbeide med naturvernet. . . For hvert år som går blir angrepene på Norges natur mer og mer intense og omfattende. Det er i høyeste grad utilfredsstillende at vern om Norges natur under våre dagers tildels kritiske forhold hva naturen angår skal være overlatt til et naturvernråd som ikke har noen funksjonær — og til private foreninger.» — Og så setter rådet opp forslag til lønn, reiseutgifter, kontor m. v., i alt 35 374 kroner.

I departementets budsjettforslag for 1958-1959 til Stortinget kom dessverre dette forslaget ikke med, det ble bare bevilget 3 000 kroner til Naturvernrådet i likhet med året før.

Naturvernet gjentok så i sitt andragende om bidrag for terminen 1959-60 sitt forslag om en naturverninspektør-stilling, og skrev bl. a.: «Vi vil nu meget sterkt understreke at det er absolutt nødvendig at landet får en mann som helt kan gå inn for naturvernet,

ikke bare som inspektør, han må være aktiv, ta initiativ og overta det administrative i nøye samarbeid og forståelse med Naturvernrådet. . . Utviklingen i vårt land vesentlig på det tekniske, men også på det sosiale område viser for hver dag tydeligere hvor viktig det er at landet får utbygget naturvernet. Det er i høy grad utilfredsstillende at Naturvernrådet ikke har en egen funksjonær med eget kontor. Det er ikke mulig for et naturvernråd å kunne utføre mer enn en liten brøkdel av det som burde gjøres.» — Og så føres opp forslag til bevilgning til inspektørstillingen — nå med 38 774 kroner.

I løpet av året har formannen i rådet, som også er formann i Landsforbundet for Naturvern, sammen med de to andre styremedlemmer i Landsforbundet hatt foretrede både for statsråden og for ekspedisjonssjefen i Kirkedepartementet, og har ved disse anledninger utdypet og supplert det skriftlige andragende, bl. a. har man søkt å gi en oversikt over det meget omfattende og forskjelligartede arbeide som må til, ikke bare direkte vernetiltak, men ikke minst hva opplysning blant almenheten, spesielt ungdommen angår.

For å fremme naturvernsaken og støtte forslaget om opprettelse av en naturverninspektørstilling, anmeldte stortingsmann Chr. L. Holm i høst en interpellasjon i Stortinget til Kirke- og Undervisningsministeren:

«Vil departementet ved større årlige bevilgninger til Naturvernrådet og ellers på annen måte sørge for et bedre og mere effektivt naturvern?» Interpellasjonen fant sted 18. november 1958. Interpellasjonen, statsrådets svar og innlegg fra de 6 stortingsmenn som uttalte seg, inntas i utdrag.

Flere av talerne har i sine innlegg nevnt forhold, som Naturvernrådet bør drøfte og ta seg av, og man får av innleggene litt inntrykk av hvilket omfattende arbeid der kreves av rådet. Selv om man her og der i uttalelsene merker noen uklarhet om dette med naturvern og endel misforståelser, er iallfall de 5 innleggene en sterk støtte for saken, og selv Fjeld «har selvfølgelig ikke noe imot at vi får et overvåkende organ».

Statsrådets svar var imøtekommende, og interpellanten innkasserte det som «et positivt svar på de idéer jeg reiste».

Holm: Når jeg har tillatt meg å interpellere den ærede kirke- og undervisningsminister om spørsmål vedrørende naturvern, er det ikke min hensikt å innby Stortinget til diskusjon om nærliggende fredningstiltak eller konkrete oppgaver, men jeg har gjort det for å peke på saken i sin alminnelighet og den plikt staten må ha til å verne om vår vakre natur.

Vårt land har en natur som er mer enn vanlig vakker, og den er mer enn vanlig variert og avvekslende. Tusener av mennesker søker hvert år til Norge for å finne avkobling fra det daglige strev og for å nyte vår vakre natur. Vi har utnyttet dette forhold som en inntektskilde, en egen næringsvei, og vi har bygget hoteller, turistveier og mangt annet for å få så mange som mulig til å komme til landet vårt. Vi er stolte av landet og vil gjerne vise det frem.

Frem gjennom årene har det ikke vært til å unngå at vi har måttet ta til å snu og vende på det opprinnelige skaperverk. Vi har måttet gjøre oss landet underdanig på forskjellige måter for å skaffe oss økte inntekter og bedre kår. Og fra å være et veidefolk i pakt med naturen, er vi blitt et folk i kamp med naturen. Gjennom hele vår utvikling, fra stenalderen frem til betongalderen, har dog mange

mennesker bevart en sterk trang til å ferdes i skog og mark, på fjell og sjø — noen med fiskestang, noen med gevær, og mange uten noe redskap eller våpen, bare av lyst til å finne helse og avkobling ute i det fri. Dette ønske hos mange er i vår oppjagede tid blitt et behov for alle. Tusener er i sitt daglige arbeid festet til en maskin, et laboratorium, et kontor eller en disk. Gater og veier vrirler av biler, busser og mopeder. Støy og larm møter oss de fleste steder, og behovet for ro og fred og mosjon blir stadig større og større.

Statsmaktene har vært oppmerksomme på dette, og Stortinget har vedtatt lover om ferie og friluftsliv. Vi har fått endel badeplasser, og vi har fått en strandlov. I 1954 fikk vi også en ny lov om naturvern, som skulle gi bedre grunnlag enn den gamle lov av 1909. Vi har i det hele tatt lovverk nok. Det som er om å gjøre, er at lovene blir respektert og overholdt.

Under behandlingen av lov om naturvern i 1954 ble det fremholdt at naturvernrådet, som loven instituerer, skal påse at alle tiltak som virker skjemmende i naturen, må søkes unngått. Dette er grei tale, men det er ikke så liketil for naturvernrådet å påse dette, når det ikke er instituert noen meldeplikt til rådet, og når rådet ikke har noen funksjonær som kan følge med.

Av stortingskomitéens innstilling fremgår det at man mener — og dette ble ikke motsagt i Odelsting eller Lagting — at rådet måtte få en naturverninspektør og et kontor. Så vidt jeg kjenner til det, må nå formannen være sin egen sekretær og ha kontor hjemme i sin egen leilighet. Dette har hittil ikke forhindret at naturvernrådet har gjort meget og godt arbeide, men på den annen side kan man ikke vente at rådets medlemmer, som hver for seg er sterkt opptatt i sine stillinger, skal få

anledning til å foreta de inspeksjoner som må foretas, ikke bare for å rette opp eller søke gjenopprettet skader som alt er skjedd, men for gjennom forhandlinger og rettledning å se til at minst mulig skade blir gjort.

Det er bl. a. av denne grunn at jeg vil spørre statsråden om han kan tenke seg å utvirke at naturvernrådet i første omgang får bevilget midler til å ansette en inspektør. Rådet har naturligvis også andre ønsker, men i første omgang anser jeg dette for å være det viktigste, og det er et uomgjengelig tiltak, såfremt vi ønsker at loven skal få noen som helst betydning.

Naturvernrådet har for kommende budsjett-termin søkt om å få bevilget 43 274 kroner. Av dette er det meningen at naturvernrådet til sin egen virksomhet skal bruke 4 500 kroner, og til inspektør og kontor vil det gå med 38 774 kroner. Som man vil se, er dette ikke noe stort beløp; det er meget beskjedent i forhold til det som bevilges i våre naboland i Norden. Særlig vil jeg peke på et land som Finland som et lysende eksempel på en nasjon som tar vare på sin vakre natur . . .

I håp om at vi kan samles om å ta vare på våre naturverdier, til helse og glede for vår nasjon, er det jeg har tillatt meg å stille statsråden den interpellasjon som presidenten refererte.

Statsråd Bergersen: Jeg er enig med den ærede interpellant i at det gjelder om å gjøre vårt naturvern så godt og så effektivt som mulig. Og det er vel også på det rene at det må noe større bevilgninger til for å få en sterkere utbygget organisasjon.

Kirke- og undervisningsdepartementet har i den utstrekning det har vært mulig, stilt seg positivt til finansieringen av naturvernrådets virksomhet,*) og departementet har også søkt

*) Tenk det, Hedda! (*Red.*)

å gjennomføre de forslag som rådet har satt fram. Men det nytter lite med en god lov om naturvern, hvis den ikke følges opp med et tilstrekkelig godt organisert apparat.

En saklig arbeidende institusjon som skal søke å løse våre naturvernproblemer, må først og fremst ha disse siktepunkter:

For det første: Vi møter så å si alltid økonomiske problemer i forbindelse med naturfredning, og løsningen av disse problemer forutsetter en meget kyndig og forsiktig saksforberedelse. Naturvernrådets arbeidsområde omfatter jo i første rekke naturverdier av til dels meget stor økonomisk betydning, og der nest levende råstoffkilder, slike som jord og skog, fiskevann, jaktbart vilt, osv.

For det annet: Det er også et sosialt synspunkt å ta omsyn til, nemlig menneskets behov for mest mulig uberørt, frisk og levende natur. Det kan gjelde hobbies som kjennskap til bergarter, blomster og fugler — hobbies som det skulle være en kjær oppgave for rådet å oppmuntre. Det kan gjelde rekreasjon og avspenning - nettopp disse omsyn som ble så grundig gjennomgått av den ærede interpellant.

For det tredje: Det er et undervisningsmessig og vitenskapelig hensyn som er ganske viktig, det nemlig at det er nødvendig å holde ved like og øke kunnskaper om våre naturverdier. Det er derfor man freder områder, freder sjeldne planter og freder dyr eller dyregrupper som trues med undergang. Det er derfor det er så nødvendig å følge godt med i de forandringer av faunaen — både i havet og i innsjøer og elver — som så ofte finner sted som en følge av overbeskatning eller på grunn av industriutviklingen eller av andre grunner.

Disse tre synspunkter må en alltid ha for øye under arbeidet med naturvernsaker. Derfor er det så viktig at naturvernet rår over

et sakkyndig arbeidende organ som kan vurdere de forskjellige problemer som dukker opp under saksbehandlingen. Som bekjent møter en svært ofte stridende interesser, og det gjelder jo om å få løst slike spørsmål på den måten som er best for samfunnet.

Naturvernrådet har, som den ærede interpellant nevnte, foreslått at det blir opprettet en fast inspektørstilling som skal forestå det administrative arbeid og foreta de nødvendige inspeksjoner. Det blir også foreslått et noe større statsbidrag, slik som nevnt, til rådets virksomhet.

Kirke- og undervisningsdepartementet er stort sett enig i dette forslaget og har blant annet foreslått at det blir opprettet en inspektørstilling. Og dette forslaget vil bli behandlet i samband med forslaget til statsbudsjett for neste termin.

Holm: Jeg takker statsråden for det imøtekommende svar, som jeg tillater meg å innkassere som et positivt svar på de idéer jeg reiste. Jeg sa i mitt første innlegg at jeg ikke ville gå inn på noen spesielle fredningstiltak, men nevne saken i sin alminnelighet. Jeg vil dog ikke unnlate å peke på at staten som eiendomsbesitter har et stort ansvar når det gjelder å ta vare på de interesser det her gjelder. Når det gjelder fredning, er det jo ikke alltid tale om totalfredning av et område. Vi kan ha totalfredning i vitenskapelige eller undervisningsmessige øyemed, men vi kan også ha fredning av skogstrekninger f. eks., hvor man tar vare på råstoffet og benytter det, og driver skogen på en helt rasjonell og alminnelig måte, men freder dyrelivet eller spesielle eiendommeligheter som man ønsker å bevare. Man kan også frede høyfjellsstrekninger for hoteller med øl- og vinrett — som jeg tillot meg å nevne under debatten om Njardarheim Veidemark, og man kan frede visse strekninger av

høyfjellet for bilkjøring, så man kan finne fredelige områder for de mennesker som vil vandre med ryggsekk og et telt. Det er mange måter å gå frem på her. Vi har også den linjen som jeg siterte fra forarbeidene til loven om naturvern, og som lyder slik:

«Alle tiltak som virker skjemmende i naturen må søkes unngått.»

Dette er en setning som Naturvernrådet naturligvis må være oppmerksom på, og også den kommende naturverninspektør. Men den har også et bud til oss alminnelige mennesker om at vi ikke må foreta oss ting som kan virke skjemmende i naturen, og at vi må opptre på en kultivert måte og ikke øve hærverk på skogen eller annen vegetasjon . . . Den kommende naturverninspektør vil sikkert få som sin første oppgave å lære oss mennesker å ferdes i skog og mark på en kultivert måte. Han får gjøre det i samarbeid med lærere og andre som er satt til å oppdra ungdommen i vårt land.

Knudson: Jeg er helt enig med interpellanten i at det som er gjort når det gjelder naturvern i vårt land, er svært lite. Vi har i dag 6 naturvernforeninger*) som dekker sine distrikter, og vi har et landsforbund for naturvern som har gjort et godt arbeid, men de har ikke hatt tilstrekkelige midler til å kunne gjøre noe effektivt. De har måttet basere sin virksomhet på medlemskontingenter og gaver og på beskjedne statsbidrag, bidrag som har ligget på 4—5 tusen kroner pr. år.

I våre naboland er det gjort adskillig mer når det gjelder naturvern. For det første er tilslutningen av frivillige medlemmer til naturvernforeningene både i Danmark og Sverige adskillig større enn hos oss. Dessuten har de institusjoner som arbeider med dette, fått årlige forholdsvis rikelige statsbidrag. Hos oss

*) Vi har 8, Red.

er vi ennå ikke kommet så langt at vi har fått ansatt den første mann i full stilling. Det som er gjort, er at en del store trær er fredet, en del spesiell vegetasjon og mindre skogområder er også fredet, men dette er bagatellmessig fordi vi ikke har hatt folk til å ta seg av dette viktige arbeid. Det som er gjort, er utført av naturinteresserte privatpersoner og av private foreninger, og det er grunn til å være takknemlig for det, men det som gjøres på denne måten, er ikke tilstrekkelig for å nå det som i første rekke bør være målet vårt, nemlig å få en landsplan for naturvern. Skal vi få det før det er for sent, må de nødvendige midler skaffes til veie slik at vi kan få ansatt en naturverninspektør eller en naturvernkonsulent, og det er da også — som det er fremholdt her — forutsetningen at det skulle skje da loven om naturvern ble vedtatt i 1954. Vi må videre regne med at *det vil kreves bevilgninger for å kompensere de grunneierinteressene som blir skadelidende ved at fredningsbestemmelser blir foreslått og vedtatt. Fredningen skjer i landets interesse, og utgiftene må derfor staten ta på seg.**)

Når naturvernarbeidet i vårt land har fått så liten støtte og så liten tilslutning, er vel grunnen den at de fleste regner som så at i vårt land har vi så store områder av uberørt natur og så store friluftsområder at det er ingen fare på ferde. Men er egentlig det riktig? Jeg tror at det nå begynner å minke på de uberørte områder, i hvert fall på dem som ligger noenlunde tilgjengelig til. Dessuten må vi være klar over at planene må legges før det er for sent. Den tekniske utvikling går frem med rivende fart og forandrer forholdene i raskt tempo. Vassdragsreguleringer f. eks. vil i større eller mindre grad skjemme naturen. Fosser og elver blir tørrlagt, innsjøer blir

*) Utthevelsene her og senere er foretatt av red.

demmet opp eller regulert ned, og dette skjemma naturen. Dette er en utvikling som selvfølgelig ikke kan stoppes og som ikke bør stoppes, fordi den betyr så meget for hele vår levestandard. Men det kan gjøres adskillig ved at de som bygger ut, blir pålagt å pynte skikkelig opp etter seg. Vi bør legge stor vekt på å skjemma naturen minst mulig. Vi bør dessuten *i tide sikre en del karakteristiske vassdrag og la dem bli liggende uberørt av utviklingen — det bør vi ha råd til.* Vi bør dessuten ha råd til også i vårt land å få en nasjonalpark. Sverige har 15 nasjonalparker, som dekker et areal på 4 millioner mål. Finland har mange nasjonalparker, som tilsammen dekker et par millioner mål. Hos oss har vi så å si ingen ting. Det største fredede skogområde i vårt land er på 5,5 tusen mål. Det ligger i Sør-Varanger.

Det er derfor etter mitt skjønn på tide at det nå blir gjort noe, og jeg synes det er grunn til å takke hr. Holm for at han tok opp denne saken, og jeg er glad for at statsråden ga et så positivt svar som han gjorde. Vi får håpe at det vil resultere i at det for kommende budsjett blir bevilget penger til en naturverninspektør som den første begynnelse til et effektivt naturvernarbeid her i vårt land.

Kvamme: Eg synest det var både gildt og på sin plass at interpellanten kom fram med spørsmålet om at det bør ytast større løyvingar til Naturvernrådet, såleis at det kan få såpass midlar til rådvelde at det blir sett i stand til å gjera meir for eit betre og meir effektivt naturvern. Eg vil også — som den siste talaren — få lov til å takka representanten Holm for di han kom med denne interpellasjonen. Det kan kanskje synast som det er ei lita sak. I grunnen er det ei radt stor sak som her er teken opp, og eg vil gjerne også med det same få lov til å takka statsråden,

som stelte seg positivt til dette spørsmålet som eg hadde inntrykk av at han gjorde . . .

Når vi får ein naturverninspektør — det synest eg må bli resultatet av den velviljen som statsråden her synte — må det bli ei av dei store oppgåvene å leggja naturvern-arbeidet til rettes framover ved alt som heiter anleggsverksemdar. Eg trur statsråden nemnde at det ofte skortar noko på midlar, og det er rett. For det fyrste har det no skorta på at rådet har hatt dei pengane som må til, men det kan få ein viss økonomisk konsekvens for anlegga òg. Men eg meiner at er det i folket fyrst syn for at ein skal freista å verna om naturen, så blir det også råd med å skaffa midlar til å gjera noko for at det skal bli minst mogleg inngrep og skade ved dei store anleggsverksemdene . . .

Eg synest den summen som vart nemnd til rådet og inspektøren, var svært liten, og når vi tenkjer på dei veldige summer vi ruttar med i anleggssektoren i dag — det er sjølv-sagt ikkje minst anlegga dette gjeld — burde ikkje ein så liten sum som dette bli avgjerande. Men eg vil gjerne, for ikkje å bli mistydd i noka lei, få leggja til at denne mannen sjølv-sagt må fara fram med konduite i desse spørsmåla, og det må ein kunna rekna med vil bli gjort.

Med omsyn til freding bør vi sjå oss råd til å freda visse naturherlegdomar som vi har. Eg var så fri å nemna i 1954, då vi hadde føre oss vassdragssaker, at det ville vera ille den dagen *Vøringsfoss* og *Låtefoss* ikkje fekk lov å renna om lag som dei har gjort. Eg trur eg sa noko i den lei, at vi er vortne fattige i dette landet når vi ikkje har råd til å la desse to perler av naturen få lov å syna seg i vårt land. Eg vil vona at allvisst i sumartida må både ein *Låtefoss* og ein *Vøringsfoss* få lov å renna der til glede for alle som reiser forbi.

Med desse ord vil eg så sterkt eg kan oppmoda statsråden til at han — kva han så vidt eg skjønar, vil — vil gjera all framgang med at rådet skal få midlar til ein inspektør. Og det skal bli interessant å sjå om det ikkje vil resultera i positivt arbeid for denne store og, etter mitt skjøn, over lag viktige og verdfulle sak som her er reist.

Borgen: Jeg vil gjerne få slutte meg til den anerkjennelse som den foregående taler, hr. Kvamme, ga interpellanten for at han har tatt opp denne saken, og som han også ga statsråden for den interesse og velvilje han viste for det spørsmål som er reist. Men når dette er sagt, vil jeg gjerne for min egen del ta en liten reservasjon. Jeg synes at både interpellanten og statsråden beveget seg på et meget snevert område. Det er kanskje lovteknisk korrekt å gjøre det. Når en ser på naturvernloven, slik den ble vedtatt i 1954, er den også meget snever. Jeg husker at jeg den gang var inne på tanken om at den kanskje ble for lite omfattende — jeg var for øvrig ikke med under selve behandlingen av loven. — Det jeg sikter til, er at naturvernloven slik som den nå er, bare gjelder fredning av enkelte spesielle naturherligheter og områder, av flora og fauna; den setter forbud mot oppsetting av skjemmende reklameplakater og lignende, og har straffebestemmelser som skal gjøre det mulig å gjennomføre kontroll med at de regler loven setter, blir fulgt så vidt mulig.

Men der er ett felt som loven ikke berører, og som jeg tror er det absolutt mest vesentlige i denne forbindelse. Den legger nemlig ikke noen muligheter til rette for å kunne kontrollere hvordan alle de anlegg et moderne samfunn betjener seg av, blir utført, hvordan de blir plasert i terrenget, hvordan man går frem når det gjelder å berøre eller

eventuelt helt å utslette naturherligheter, og hvordan det blir seende ut omkring disse forskjellige anlegg som vi er nødt til å ha. Jeg tenker på en slik ting som at kloakker fra byer og tettbebyggelser i løpet av noen ganske få år har gjort en hel rekke av våre før så vidunderlig vakre vassdrag til stinkende områder, som hverken naturelskere eller dyrebestanden har noen glede eller interesse av. Og jeg tenker på hvordan kommunikasjonsårene — veier, jernbaner, kraftledninger — kjøres gjennom distriktene med svært lite hensyn til hvordan de blir tilpasset naturen og hvordan det blir seende ut omkring dem. I naturvernloven finnes det ikke noen mulighet for å kunne gripe inn på noen av disse områder, og jeg tror at det er en opplagt svakhet . . .

Det en må ta sikte på, er at etter hvert som vi er nødt til å bygge ut kommunikasjonslinjer og få tettbebyggelse over langt større deler av landet enn vi hittil har hatt, må vi også følge opp med — hjemmel — regler som gjør det mulig i den utstrekning det er praktisk og teknisk gjennomførlig, å ta hensyn til å skåne naturen, og å få det pent og trivelig omkring oss. Det var noe slikt også hr. Holm tenkte på da han nevnte eksempler fra de finske landeveier. Det har ikke noe med naturvern etter våre begreper og naturvernloven vår av i dag å gjøre, men at man tar hensyn til at det skal se ryddig og pent og trivelig ut omkring det man anlegger under drift og vedlikehold, blant annet når det gjelder kommunikasjonene. Det er ikke noen hjemmel i naturvernloven som påbyr noe slikt. Det skulle det vært, og likedan skulle det vært en hjemmel i loven for at det *ved ethvert anlegg skulle kunne kobles inn en myndighet som skulle påse at de nødvendige hensyn blir tatt til naturen*, omgivelsene, og til alle dem som skal bo omkring disse anlegg.

Fjeld: Jeg erkjenner fullt ut berettigelsen av at våre naturherligheter og vår natur vernes slik at vi kan hindre skjemmende ødeleggelse, men jeg tror ikke vi kan gå så langt i retning av å verne at vi stenger for en naturlig utvikling av landet vårt, slik som antydnet her. Hvis vi ser litt på den lovgivningen vi har, vil vi finne at det ligger atskillig av vern i de lover vi allerede har. Ta f. eks. skogvernloven — den legger ikke an på å bevare det opprinnelige, den legger heller ikke an på å skjemme skogen. Tvert imot, det er en fryd for øyet å se en velpleiet skog. Vi har fått loven om «vern mot jordødelegging», som den heter, om disse skjemmende jordtakene som blir tatt over alt. Den tar sikte på å bevare noe av det opprinnelige. Vi har fått strandloven, og vi har fått fritidsloven. I begge disse er det tatt sterke hensyn til at man skal bevare og ikke skjemme.

Jeg har selvfølgelig ikke noe imot at vi får et overvåkende organ når det gjelder å påse at vi verner vår natur, men jeg tror ikke at det fører fram helt ut. Jeg er enig så langt som at det skal fungere som et sakkyndig veiledende organ, men hvis vi ikke gjennom våre skoler og i hjemmene kan innprente ungdommen å ta vare på våre naturherligheter og oppføre seg som folk når de er i skog og mark, tror jeg det nytter lite med et anstrengt overvåkingsapparat.

Det er nevnt her at vi skal gå til vidtgående fredning av vassdrag og skogparseller, og Sverige er der nevnt som eksempel. Det er bare den forskjell at Sverige har råd til å ha nasjonalparker, men jeg tror neppe at vi — i den utstrekning som Sverige i hvert fall — kan ha store arealer stående uproduktive og bare være noe for øyet, ikke til nytte for landet og landets næringsliv. Vi har jo en konstant råstoffmangel når det gjelder skogs-

virke, og jeg må gjenta dette at jeg ikke ser noe skjemmende ved en velpleiet skog. Jeg føler meg like vel hjemme der som i en skog som «ligger for fefot», som det heter, og råtnar ned, men er fredet slik at ingen kan foreta seg noen ting med den.

Dessuten er det et annet forhold som jeg gjerne vil nevne, nemlig at vi ikke må gå så langt i retning av å frede at vi hindrer folks frie ferdsel i skog og mark. Vi har bestemte lovregler når det gjelder denne ferdsel, men å innføre fredning slik at skogen kanskje ikke blir tilgjengelig, det er vel heller ikke meningen. Det ville jeg for mitt vedkommende finne meget uheldig. Jeg kan gjerne være enig med hr. Kvamme i at slike ting som f. eks. Vøringsfossen bør vi bevare, men jeg vil ikke ha sagt at det skal gjelde generelt for et hvilket som helst vassdrag man kunne finne på å ville frede her i landet. Nyttan av å bygge ut et vassdrag er kanskje mer materialistisk, men det veier langt mer enn å bevare det uberrørt. For øvrig må jeg være enig med interpellanten i at det bør tas hånd om disse spørsmålene, men det bør gjøres med skjønnsomhet.

Hjermann: Det er ei kjensgjerning at industrien vår, etter kvart som han vert bygd ut, kjem på kant med naturfredinga mange stader, og det må nok vera slik, for landet må sjølvsagt byggjast ut. Vi må ha industri — vi må ha meir og meir industri, skal vi sysselsetja folket vårt, så den kan vi ikkje vera med på å demma opp for. Noko anna er det at mange stader kan ein gå lempelegare fram enn det har vori gjort. Det er sume plassar det har vori for hardt og stygt regulert, slik at det er skjemt mykje ut, skjemt ut slik at stroket ikkje har vorti til den glede for folket der og for turistar som har reist der, som det var i tida føre reguleringa. Like-

vel må vi ha regulering og vassfarutbygging framleies.

Det som gjorde at eg tok ordet, var ei utsegn frå hr. Knudson om at han trudde at sume av dei beste elvane burde takast ut og haldast heilt utanfor regulering og utbygging. Eg har vore inne på same tanken fleire gonger. Når vi har så over lag, så overvetes mykje vassdrag som vi har, må det kunna la seg gjera å la sume rike og høggproduserande vassdrag liggja att urørde. Når vi ser på sume av elvane våre her i landet som har vorti øydelagde som lakse- og sjøaureproduserande elvar, slik som dei store og gode sørlandselvane, som før var mellom dei beste i heile landet — når vi ser på korleis dei no ligg der mest fisketome sume av dei, så skjønar vi at skal det gå slik over heile landet, blir det nok litt av ein katastrofe. Det bør ikkje skje. Det burde, som hr. Knudson sa, la seg gjera å halda sume vassdrag utanfor . . .

Flatabø: Den saka vi drøfter her i dag, må vi vel sjå på den bakgrunnen at vi steller slik med naturrikdomane våre at vi ikkje berre kjenner oss som ein kultur nasjon i eigne augo, men at òg turistane, utlendingane som kjem til landet vårt, får det inntrykk at nordmennene er eit kulturfolk når det gjeld å verna om dei naturlege rikdomane sine. Og då må eg, på same måten som fleire andre, seia takk både til interpellanten og til statsråden, som eg forstod var heilt samde om at det som kan gjerast frå staten for å fremja dette, må bli gjort.

Men det er ein ting eg har sakna i dette ordskiftet, og det er at jamvel om vi tek med alle dei freda område vi har i landet, ja, endå om vi tek med vassdragsreguleringa og anleggsutbygginga, blir det tilsamanlagt berre ein liten del av landet vårt. Det meste av landet vårt som vi sjølve lever og ferdast i, og

det meste av landet som også turistane reiser i, er bygder som ikkje har freda naturrikdomar eller anleggsutbyggingar, men der det er privateigedomar som det står til dei einskilde menneske i bygdene sjølve å ta vare på. Det var serleg *den* side av saka eg ville nemna, for ein ser mange ting når ein ferdast rundt om i landet, som er slike at det ikkje er til prydnad korkje for han som eig det, eller for bygda i det heile. Eg kan berre nemna om ikkje anna enn ein enkel skigard eller andre gjerde som står langsetter vegen. Er han fint oppsett, vel vedlikehalden, er det ein prydnad; men dersom han ikkje det er, verkar han skjemma i det heile. Eit velstelt gardsbruk som ligg frametter vegen, ein velstelt frukt-hage, det er ein prydnad for mannen som eig det, og ein prydnad for bygda og for landet vårt. Eit velstelt hus anten det er eit våningshus eller ein driftsbygning eller ei eller anna

verksemd, er ei ære for staden og for folket i det heile. Og den oppgåva for det norske folket å halda ting i hevd, er stor og femner mykje vidare, enn det som staten kan gjera på dette omkvervet. Eg vil gjerne ha sagt til den vakne pressa vår, ja, også til Kringkast-tinga og andre, at her har vi ei stor oppgåve: Å prenta inn i alle som har eigedomar rundt om i bygd og by at dei held dei slik ved lag at dei er ei ære for dei sjølve og slik at det vitnar om at det er kulturfolk som bur der, anten det er i by eller bygd, ved strand eller i fjell, eller kvar som helst i landet . . .

Elles vil eg stø opp om dette arbeidet som ymse delar av naturvernet vårt har gjort her i landet. Dei har gjort eit stort og godt arbeid. Men dei må få jamt fylgje av heile det norske folket, skal vi nå fram med dette store arbeidet vårt.

NATURVERNRADET I 1958

har bestått av de samme medlemmer som før — med unntagelse av at professor Ove Arbo Høeg efter eget ønske er trådt ut; i hans sted er varamannen professor Olav Gjærevoll oppnevnt som fast medlem, og som ny varamann er oppnevnt professor Knut Fægri.

Rådet har holdt 2 møter i året, dessuten er en rekke saker behandlet ved sirkulasjon blant medlemmene.

Viktigere saker som er behandlet er bl. a.:

Fredning av *Børgefjell*-området. Rådets forslag til fredningsbestemmelser ble sendt

Kirkedepartementet på nyåret 1958. Senere har saken vært til behandling av forskjellige instanser vesentlig under Landbruksdepartementet. Noen avgjørelse foreligger ennå ikke (mai 1959).

Efter et fellesmøte mellom representanter for Den norske Turistforening, Naturvern-rådet og Landsforbundet for Naturvern og generaldirektør Fredrik Vogt fra Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet, hvor man diskuterte forslaget om fredning av *det centrale Jotunheimen* behandlet Naturvernrådet saken på ny.

For å få bedre grunnlag til bedømmelse av de mange spørsmål, ikke minst de økonomiske, som reiser seg i denne forbindelse, skrev Naturvernrådet i januar til Industridepartementet og anmodet om en rekke opplysninger i forbindelse med eventuell utbygging av Sjøa. Ved årets slutt var ennå ikke kommet noe svar.

I møte i januar ble videre behandlet planene for regulering av *vassdraget Rogen—Femunden—Trysiløelven*. Der foreligger reguleringsforslag i 2 alternativer. *Alt. I.*: Rogen, som bare delvis ligger på norsk side av grensen: Reguleringshøyde 5 m., dvs. oppdemning 1,40 m. over høyeste vannstand og senkning 2,90 m. under laveste vannstand. Femunden: Reguleringshøyde 1,5 m., med oppdemning 27 cm. over høyeste vannstand og senkning 21 cm. under laveste vannstand. Isteren reguleres 2,20 m; høyeste regulerte vannstand vil bli den samme som nuværende flomvannstand, mens det foreslås en senkning på ca. 1 m. under nuværende lavvannstand. *Alt. II.* sløyfer regulering av Isteren, men til gjengjeld søkes reguleringshøyden av Femunden 30 cm.

Det som for fisket er av størst betydning er at minste vannføring i Røa, elven mellom Rogen og Femunden, vil bli bare 1,25 m³/sek. og ved utløpet av Femunden 7 m³/sek.

Det var enighet om at Naturvernrådet ikke burde protestere mot enhver regulering, dels fordi den foreslåtte regulering er forholdsviss beskjedent — og på den annen side fordi det er knyttet så store økonomiske verdier til reguleringen. — Rådet fant bl. a. av hensyn til forholdene ved Isteren, hvis omgivelser er flate og lavtliggende, å ville anbefale alternativ II.

Videre har man på ny behandlet et forslag fra Trøndelag Naturvern om *fredning av Byneshalvøya* ved Trondheim. Dels på grunn av forholdene i sin alminnelighet på halvøya, og

av hensyn til protester fra styrene i Byneset Bygdemenning og Byåsen statsmenning, som begge ligger i området, har Naturvernrådet funnet for tiden ikke å ville fremme forslag om fredning av dyrelivet der utover hva Trondheim kommune alt har gjort i sin Bymark og i en innkjøpt skog.

De mange *friluftsklamer*, som beklageligvis ennå kan sees langs mange landeveier, har foranlediget en henvendelse til Kirke- departementet. Dette har så anmodet Justisdepartementet om å søke å få de ulovlige reklameskilter fjernet. I samme retning har virket, at Veidirektoratet har henvendt seg til sine distriktsfunksjonærer med anmodning om å påse fjernet skilter som er ulovlige i henhold til veiloven.

På anmodning fra Kirke- departementet har Rådet uttalt seg om en kronikk i Aftenposten av Hans A. Eriksen: «En *landsplan* for naturvern.» I uttalelsen ble det bl. a. opplyst av styret i Landsforbundet for Naturvern i 1956 hadde diskutert spørsmålet om en landsplan — og forberedt kretsforeningene på saken. I denne forbindelse bør nevnes at der er innkommet forslag fra Vestlandet om fredning av en eller annen karakteristisk Vestlandsdal. Denne saken vil bli tatt opp igjen, når der er ansatt en naturverninspektør.

I sitt budsjettforslag for budsjetterminen 1959—60 gikk Naturvernrådet sterkt inn for opprettelse av en naturverninspektørstilling (se nærmere herom side 35).

Naturvernrådet har i sine møter diskutert spørsmålet om hvorvidt fredning av områder i offentlig eie bør ordnes administrativt eller i medhold av Naturvernloven. Dette spørsmål kan ikke avgjøres generelt. Når man imidlertid har fått en Lov om Naturvern, gitt av Stortinget, bør fredning i henhold til denne lov såvidt mulig brukes, men det kan være

STOR TESTAMENTARISK GAVE TIL NATURVERNET

Konsul, skipsreder *Haldor Virik*, Sandar, avgikk ved døden 17. august 1958. I hans testamente er Naturvernrådet betenkt med meget betydelige beløp, dels 100 000 kroner og dels rentene av en vesentlig del av hans betydelige formue etter at endel personlige årlige legat-porsjoner er utbetalt.

Dette storstilte legat er noe av det gledeligste som har hendt for naturvernarbeidet i Norge. Det er strålende at det finnes personer som i den grad er glade i norsk natur og som forstår at det er nødvendig å verne naturen og som har evne og vilje til å støtte dette arbeide med pengemidler — til og med av en slik størrelse som dette. Et slikt testamente virker sterkt stimulerende for alle dem som står i spissen for naturvernet, de vil dessuten føle et stort ansvar i forvaltningen av midlene, så de blir anvendt på best mulig måte til positivt fremme av vern om landets vakre natur. — Kanskje kan dette testamente også vekke almenheten til forståelse av at det virkelig er en sak som både trenger og fortjener tilslutning fra alle hold.

Konsul Virik, som var født i Sandar i 1880, var skipsreder og hvalfangstreder, men han

tilfeller da administrativ fredning lettest vil føre frem.

Efter forslag fra Naturvernrådet har Landbruksdepartementet meddelt landbrukets fagskoler at disse kan anvende en del timer til forelesninger om naturvern.

Til Rådets virksomhet i budsjetterminen 1958—59 bevilget Stortinget 3000 kroner.

hadde interesser langt utenom disse virksomheter, bl. a. var han medlem av styre og representantskap i flere banker og industriforetagender, han var videre herredsstyremedlem i Sandar fra 1920 til 1947, ordfører fra 1937 til 1947 bortsett fra årene under krigen. Fra 1922 til 1924 var han stortingsmann. Konsul Virik var dessuten en ivrig rytter, og han har eiet en rekke fremragende veddeløpshester. På sin gård Granum i Sandar hadde han samlet et helt museum av rytter-effekter. Disse vil i det alt vesentlige tilfalle Vestfold Fylkesmuseum.

LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE

Årsberetning og regnskap 1958

Det har ikke vært noen forandring i styrets sammensetning; det har bestått av professorene Fridtjov Isachsen og Ove Arbo Høeg og forstkandidat Kierulf. Styret har i året behandlet en rekke saker, som til dels også finnes omtalt i kretsforeningenes beretninger.

Som nevnt i beretningen for 1957 under omtalen av Albert Grøvs Fond fikk Landsforbundet sammen med de andre verdier også en liten skogteig — Bragerdokkskogen — i Hedalen. Før styret tok en bestemmelse om skogen skulle selges eller beholdes, ble den befaret av formannen og et medlem av styret i Østlandske Naturvernforening, Asbjørn Omberg. Befaringen ble foretatt 16. juli. Skogen er anslagsvis 20—25 mål, mest gran med enkelte små partier furu. Fra naturvernspunkt er det ikke noe særpreget ved den. Etter dette fant styret at det ikke vil være av noen interesse for Landsforbundet å beholde skogen. Styret anmodet så lensmannen i Sør-Aurdal om å selge den. Resultatet ble at en av de personer, som Albert Grøv hadde utpekt som eventuell kjøper, kjøpte den for 8000 kr. Salgsummen, som ble betalt kontant, vil bli anbragt i ihendehaverobligasjoner.

Alle fondets aktiva i form av aksjer, obligasjoner og kontanter er overlatt Den norske Creditbank til forvaltning.

Styret har arbeidet videre med planene om en brosjyre om naturvern. Den vil inneholde artikler av professorene Hj. Broch, Knut Fægri og Fridtjov Isachsen, av Thv. Kierulf, dr. Herman Løvenskiold og forstkandidat Sig-

mund Huse. Den vil forhåpentlig bli ferdig utpå sommeren 1959.

Der er også arbeidet med en liten propaganda-brosjyre; den vil bli rikt illustrert, og den tenkes trykt i stort opplag.

Efter forslag av professor Isachsen gikk Landsforbundet og Østlandske Naturvernforening sammen med Geografisk Selskap om et møte i Universitetets Aula, hvor den svenske publisist og naturforsker dr. Carl Fries holdt foredrag om «Herden och åkermannen — Lanthushållning och historia inom Medelhavsområdet».

Styret hadde i februar foretrede for statsråd Bergersen for å redegjøre for nødvendigheten av at der blir opprettet en naturverninspektørstilling. Et par medlemmer av styret har dessuten vært hos ekspedisjonssjef Wilhelmsen i samme anledning.

Den 20. august fikk Landsforbundet meddelelse fra h.r.advokat Fr. Bettum, Sandefjord, som eksekutor i konsul Haldor Viriks dødsbo, at Landsforbundet i testamentet var blitt betenkt med større beløp. Formannen deltok så i skiftesamling i boet den 15. september. Ved lesning av testamentet viste det seg imidlertid at det var Naturvernrådet som skal ha arven.

Landsforbundets styre innbød i september kontaktmennene i NSBN (Nordisk Samverkan för Bygd och Natur) til et møte i Oslo. Det ble holdt 19. september på Norsk Folkemuseum, Bygdø. Møtet og befaringsene den følgende dag er omtalt side 32.

Formannen har deltatt i flere komité-møter til forberedelse av den del av den store Land-

bruksutstilling i 1959, som angår jakt, fiske og naturvern. Landsforbundets styre har dessuten diskutert hvordan naturvern-avdelingen bør legges an. Det er videre skrevet til alle kretsforeningene og innhentet oppgaver over fredede områder og objekter som er fredet, og man har fått disse avlagt på karter med tanke

på til utstillingen å lage et stort illustrerende Norges-kart — og rundt dette å få anbragt fotografiske forstørrelser av de viktigste fredete områder, eventuelt også av områder som bør fredes. Der er innkommet et ganske fyldig materiale, som senere vil bli bearbeidet videre for eventuell publikasjon.

VINNINGS- OG TAPSKONTO 1958

Inntekter:			
Annonser		940,00
Statsbidrag 1958/59		5 000,00
Medlemskontingenter:			
Vestlandske 1957	100,00	
Rogaland »	332,00	
Nordland »	40,00	
Sør-Varanger »	120,00	
Trøndelag »	144,00	
Agder »	98,00	
Rogaland 1958	306,00	
Østlandske »	315,00	
			1 455,00
Inngått ved salg av årsskrift og diverse		268,28
Renter:			
Creditbanken 1958	47,61	
Kreditkassen »	67,30	
Bergens Privatbank »	340,62	
			455,53
Utbytte og renter Albert Grøvs fond:			
8 % utb. 1957 106 aksjer Borregaard	848,00	
renter av innestående i bank	4,11	
			852,11
Utgifter:			
Kontingent 1958: International Union for Conservation of Nature Belg. frcs. 2.500,—	363,50	
do. International Committee for Birds Preservation £2-0-0	41,01	
Reiseutgifter	113,50	
Trykning av årsskrift 1957	6 900,00	
Sekretær for N S B N Irina Matvejews lønn for 1956 og 1957	250,00	
Utgifter møte Oslo 19—20/9, netto	184,32	
Rekvisita, porto og diverse	258,88	
Balanse, overskudd	859,71	
			8 970,92
			8 970,92

Oslo den 31. desember 1958
12. februar 1959.

STATUS pr. 31/12-58.

AKTIVA

Bankinnskudd:

Creditbanken	2 086,47	
Kreditkassen	2 759,90	
Bergens Privatbank:		
Fru Maren Stamsø Knutsens gave	11 695,55	
		<u>16 541,92</u>
Kassabeholdning		166,23

Tilkommet i 1958: Testamentarisk gave

Albert Grøvs fond:

Bragerdøkk Skog, g. nr. 95, b. nr. 9 i Sør-Aurdal	9 000,00
3 premieobligasjoner i Den norske Stats premieobl.lån 1955 II	150,00
2 andelsbrev i Sør-Aurdals Kraftandelslag, pål. tils.	400,00
106 aksjer i A/S Borregaard a 100,—, samlet pål.	10 600,00
40 » » Den norske Creditbank a 100,00, samlet pål.	4 000,00
26 » » Elektrokemisk a 50,00, samlet pål.	1 300,00
Innestående på bankbok	1 264,00

Nominal verdi 26 714,00

Efter kurs på aksjer i Borregaard, Creditbanken og Elektrokemisk
pr. 1/1—59 utgjør fondets kapital kr. 45 341,00

EGENKAPITAL

pr. 1/1—58 15 848,44

Tilkommet i 1958:

Albert Grøvs fond	26 714,00	
Driftsoverskudd 1958	859,71	
		<u>43 422,15</u>
		<u>43 422,15</u> 43 422,15

Oslo den 31. desember 1958
12. februar 1959.

Revidert:
SIGRID SKJØNSBERG
statsaut. revisor

THV. KIERULF

KRETSFORENINGENS ÅRSBERETNINGER OG REGNSKAPSEKSTRAKTER FOR 1958

Østlandske Naturvernforening.

Årsberetning for 1958.

Styret har bestått av professor Ove Arbo Høeg, førstebibliotekar Peter Kleppa, dr. H. L. Løvenskiold, redaksjonssekretær Ashjørn Omberg og kontorsjef Thv. Kierulf, med sistnevnte som formann og dr. Løvenskiold som nestformann. Varamenn har vært professor Georg Hygen, direktør Ø. Brandt Kjelsen og lektor Erik Nybø.

Medlemstallet er økt litt fra foregående år, det er nu: 2 æresmedlemmer, nemlig h.r.-advokat Anton Heyerdahl og forfatteren Alf Larsen, 212 livsvarige og 167 årlige betalende medlemmer, dessuten 33 kommuner og selskaper. Når Landsforbundet forhåpentlig i løpet av våren får laget et småskrift om naturvern og et lite propagandahefte må vi gå sterkt inn for verving av nye medlemmer.

Årsmøte ble holdt i «Håndverkeren» i Oslo 28. mars. Fremmøtet var større enn noen gang tidligere, i alt var ca. 60 møtt frem. Årsberetning og regnskap var som vanlig sendt alle medlemmene på forhånd. Formannen refererte kort endel av de viktigste sakene. Det ble endel diskusjon om hvorledes man skulle stille seg til Femundreguleringen, og det ble spurt angående forslaget til fredning av Jotunheimen, om samarbeidet med Turistforeningen, om Statens bevilgning til naturvernet, om naturverninspektørstillingen m. v. Etter forslag av generalsekretær Knut Rom i Norges Jeger- og Fiskerforbund vedtok årsmøtet å sende en resolusjon til Regjeringen. Etter endel diskusjon fikk resolusjonen denne ordlyd:

«Til Regjeringen.

Femundmarka. Østlandske Naturvernforening samlet til årsmøte 28. mars 1958 har enstemmig besluttet å sende Regjeringen følgende henvendelse i anledning Femund-Trysilv-reguleringen: Femundmarka er et av de mest særpregete områder i Norge, og Naturvernforeningen vil derfor så innstendig som mulig henstille til myndighetene å skrinlegge planene om regulering i dette område. — Vi slutter oss til de andre friluftsansjoner som har protestert mot denne regulering.»

Regnskapet ble referert i hovedtrekkene — og godkjent. I forbindelse med de meget beskjedne inntekter på den ene side og planer, forestående arbeider og virksomhet meddelte en av forsamlingen at han ville gi 500 kr. til foreningen; få dager senere kom et annet medlem av foreningen opp til formannen, også med 500 kr. Og noen dager før årsmøtet hadde formannen fått 50 kr., også av et medlem. Slikt gleder og stimulerer styret i høy grad, og kanskje det kan smitte over på andre som er interessert i å bevare norsk natur. Styret takker hjertelig for bidragene.

Valg. Professor Høeg, førstebibliotekar Kleppa og redaksjonssekretær Omberg ble gjenvalgt som medlemmer av styret; til varamenn ble gjenvalgt professor Georg Hygen, direktør Ø. Brandt Kjelsen og lektor Erik Nybø, likeledes gjenvalgtes frøken Sigrid Skjønberg til revisor.

Da forhandlingene var slutt kåserte Mikkjel Fønhus om «Streiftog i nordiske ødemarker» og illustrerte dette med utmerkede lysbilder.

Aftenen ble avsluttet med en vakker farvefilm, «Geiranger».

Styret har i 1958 behandlet bl. a. følgende saker: Etter en befaring på forsommeren ved formannen, av *Jutulhugget* mellom Tyldalen i Øvre Rendal og Alvdal, har styret besluttet å forsøke å få dette eiendommelige «hugg» fredet. De to grunneierne som begge ble besøkt under befaringen, stillet seg begge imøtekommende til forslaget om fredning, så det skulle være godt håp om at saken kan gå i orden. Det er satt opp forslag til fredningsbestemmelser som er sendt grunneierne.

Under samme tur avla formannen et besøk ved *Fokstumyrén* på Dovre. Besøket var vesentlig foranlediget av forskjellige foreteelser i senere år. Fuglene blir forstyrret i stor utstrekning, dels av ornitologer, ikke minst av amatører, og kanskje vel så meget av fotografer og filmfotografer. Det er gjennom Landsforbundet fremsatt forslag om at der blir innført strengere fredningsbestemmelser, bl. a. forbud mot å gå inn i det fredete område i de kritiske vår- og forsommermånedene, dessuten at der ansettes oppsyn som får politimyndighet i de samme månedene. Forslaget går også ut på at der settes opp fredningsskilter — og plakater som gir opplysning om fredningsområdet og fredningsbestemmelsene.*)

Styret har fortsatt arbeidet med *Vassfar-fredningen*. Dessverre synes det som naturvernet fortsatt må arbeide på vikende front. Sam-

*) Ved kgl. resolusjon 13. februar 1959 er det bl. a. bestemt: I tiden 15. april—8. juli er det forbudt uten Kirkedepartementets tillatelse, etter naturvernrådets anbefaling, å ferdes i området, unntatt herfra er den ferdsel som er nødvendig på grunn av seterdrift. *Red.*

men med redaksjonssekretær Omberg, som i mange år har interessert seg for bevaringen av dette område og som personlig kjenner mange av Vassfarets skogeiere, var formannen til stede ved et elvemøte på Nes og fikk der anledning til å diskutere fredningsspørsmålene med skogeierne. Det ble av flere fremholdt at skogeierne ikke ønsker å selge tomter eller å bygge hytter, og at de vil søke å gjøre bommene over veiene inn i området mer effektive. Det viser seg nemlig at det ikke har vært mulig å holde bommene effektivt stengt og at uvedkommende bilister i ikke liten utstrekning har sluppet forbi. Det var den alminnelige mening at bommene må stenges så effektivt at de kan holde alle de bilister ute som ikke har noe direkte med skogsdriften å gjøre.

Også en annen sak i Vassfaret har styret sin oppmerksomhet henvendt på. Ringerikes Turistforening har nemlig kjøpt Store-Krak seter i Bogen for å benytte den som vanlig turisthytte. Denne seteren ligger innenfor et område hvor Den norske Turistforening ved en overenskomst med Landsforbundet for Naturfredning for flere år siden hadde gått med på ikke å sette opp noen turisthytte. Hvis turistforeningen får realisert sin plan om en hytte her, frykter vi for at trafikken der kan bli så stor at den — sammen med byggingen av skogsbilveier dels i Vassfaret, dels inn gjennom Vidalen, vil sterkt bidra til at bjørnen fortrekker fra disse traktene, som antagelig er de siste i landet som ennå har en fast bjørnestamme. Noe som kanskje er like ille: Da vil sikkert flere av skogeierne i Vassfaret si som så at når Turistforeningen setter opp hytte, vil ikke vi reonsere på de inntekter vi kan få ved å selge tomter og sette opp hytter — og så har vi det gående.

Skrimreservatet og *Jotunheim-fredningen* er man dessverre ikke kommet lenger med.

De utarbeidete fredningsbestemmelser for *Rondane*-området er møtt med protester fra grunneiere i Sel, men den lokale arbeidskomité fortsetter i forståelse med styret i vår forening sitt arbeid for å finne frem til bestemmelser som ikke vil vekke for sterk motstand.

Utferd. Først i juni innbød styret medlemmene til å være med på en tur til Larvik, Fritzøe og Brunlanes. Turen er nærmere omtalt på annen plass i årsskriftet.

I høst gikk foreningen sammen med Det norske geografiske Selskap om et foredragsmøte — 5. november — i universitetets aula. Den kjente svenske naturforsker og publisist, dr. Carl Fries, holdt foredrag om «Herden och åkermannen — Lanthushållning och historia inom Medelhavsområdet». Det meget interessante foredrag ble illustrert med vakre farvelysbilder.

Flere av styremedlemmene har holdt foredrag om naturvern, dels også skrevet artikler i avisene. Foredrag: Professor Høeg har holdt foredrag i Skogbrukerforeningen ved Norges Landbrukshøgskole og i Norsk Botanisk Forening 22. januar 1959, dr. Løvenskiold har holdt foredrag under en utferd i Mathiesen-Eidsvold Værks skoger, arrangert for Vinger Skogeierlag, og Kierulf på Buskerud Bondelags årsmøte på Ringerike 21. februar, ved årsmøte 24. mars i Toten Historielag, i Ullern Husmorforening 6. mai, ved møte i Ski Viltstellforening 28. august og for elevene ved Telemark Landbruksskole på Sjøve ved Ulefoss 9. desember.

Thv. Kierulf

H. L. Løvenskiold

Peter Kleppa

Ove Arbo Høeg

Asbjørn Omberg

ÅRSREGNSKAP FOR 1958

Beholdning pr. 31/12 1957	kr. 5 552,50
Inntekter:	
Kontingenter:	
Livsvarige: 5 à 100,00	» 500,00
Årsbetalende:	
1956 5 à 10,00	kr. 50,00
1957 13 à 10,00	» 130,00
1958 96 à 10,00	» 960,00
	» 1 140,00
Kommuner og selskaper:	
1956 2 à 50,00	kr. 100,00
1957 5 à 50,00	» 250,00
1958 24 à 50,00	» 1 200,00
	» 1 550,00
Bidrag	» 1 150,00
Livsvarige medlemmers Fond:	
Renter Creditbanken	kr. 154,19
Obligasjonsrenter	» 578,83
	» 733,02
Overføres: kr. 10 625,52	

Overført kr. 10 625,52

Renter:

Oslo Sparebank, Driften	kr.	84,07
» » Vassfaret	»	4,89
Kreditkassen, Sophus Aars' gave	»	56,37
Creditbanken, Den gamle Mester	»	8,77

» 154,10

Kursdifferanse, innkjøpte obligasjoner

» 230,30

Utgifter:

Årsmøte og årsberetning	kr.	765,15
Avisutklipp	»	282,20
Utferden 15/6	»	190,38
Høstmøte i Aulaen 5/11	»	272,78
Reiser	»	250,20
Kontorrekvisita, porto	»	278,55
Karter, film, lysbilder	»	321,95

kr. 2 361,21

Kontingent til Landsforbundet:

5 livsvarige a 5,00	kr.	25,00
145 årsbetalende a 2,00	»	290,00

» 315,00

Innsatt Livsvarige medlemmers fond

» 1 463,32

Balanse, beholdning

» 6 870,39

kr. 11 009,92 kr. 11 009,92

Beholdning pr. 31/12 1958:

Oslo Sparebank, Driften	kr.	4 324,34
» » Vassfaret	»	168,18
Kreditkassen, Sophus Aars' gave	»	1 935,83
Creditbanken, Den gamle Mester	»	359,39
Kontantbeholdning	»	82,65

kr. 6 870,39

Livsvarige medlemmers fond.

Beholdning 1/1 1958

kr. 25 369,22

Tilvekst i 1958:

5 nye livsv. medlemmer à 100,00	»	500,00
Renter av obligasjoner og bankinnsk.	»	733,02
Kursdifferanse, innkjøpte obl.	»	230,30

Beholdning pr. 31/12 1958

kr. 26 832,54

Beholdningen pr. 31/12 1958 er anbragt således:

Creditbanken, C/m. opps. kr. 1 332,54

Obligasjoner:

2½ % statsobl. 1946	» 1 000,00
3 % » 1946	» 500,00
4 % » 1955	» 15 000,00
5½ % Hypotekfor. 2. prior. pant.	» 8 000,00
6 % partialobl. 1958, A/S Esso	» 1 000,00
	<hr/>
	kr. 26 832,54

Oslo den 31. desember 1958
9. februar 1959

Revidert
SIGRID SKJØNSBERG
statsaut. r visor

THV. KIERULF

TIL BØKESKOGEN I LARVIK, FRITZØE OG BRUNLANES

Først i juni innbød styret i Østlandske Naturvernforening medlemmene til en tur til Larvik, Fritzøe og Mølen i Brunlanes. — Selv om utferden det foregående år også hadde gått til Vestfold, nemlig til Horten og Borre, er det så meget både vakkert og interessant der i fylket, at turen så langt fra ble noen gjentakelse — når unntas selvsagt riksvei 40 sydover til Borre. Men foregående år gikk dessuten turen så tidlig, at naturen ennå ikke hadde våknet riktig etter vinterdvalen. Søndag 15. juni var våren allerede langt på vei inn i sommeren. Bærum, Asker og Lier og Vestfold-bygdene hilste oss med sommerlige smil, og selv den noe lange bussturen til Larvik gikk raskt. Den store 45-seters bussen var fullt besatt.

Efter en lett frokost på Larvik Bad gikk turen opp i Bøkeskogen, hvor Larvik-gutten, professor Høeg, fortalte denne fredete skogens historie. Den tilhørte opprinnelig grevene av

Larvik, men har i nærsagt alle tider vært Larviks «lystskog». Ved en overenskomst i 1821 med eieren fikk byen visse rettigheter i skogen, og disse ble stadfestet nærmere i desember 1874 mellom byen og den daværende eier, kammerherre F. W. Treschow. Da han i 1883 tilbød å overdra skogen uten vederlag som gave til staten, var betingelsen at byen skulle beholde sine rettigheter, og at staten aldri skulle selge skogen; eventuelt nettoutbytte av skogen skulle fortrinnsvis brukes til skogens forskjønnelse og vedlikehold. Det ble oppsatt et dokument hvor byens rettigheter og forpliktelser ble fastsatt, bl. a. om vedlikehold av veier, om bevertning, forlystelser, sammenkomster og om hugst. Dette siste var meget viktig, da overenskomstens hovedhensyn var «at Skoven ikke maa nedfældes eller forhugges, dog at det tillige ved Hugsten skal tages Hensyn til, at Skoven ikke alene nu, men ogsaa for fremtiden bevares som Lystskov for

*Godseier
Treschow ønsker
oss velkommen
og forteller om
Fritzøe og om
parken.*

FOTO T. K.

Byen Laurvig». Etter at Stortinget ved beslutning av 24. april 1884 hadde vedtatt tilbudet, meddelte Finansdepartementet kammerherre Treschow dette og uttrykte «sin Anerkjendelse af den Liberalitet for hvilken dette Tilbud er et Udtryk».

Vi må kunne si at dette ble Norges annen nasjonalpark, idet vi vel kan være enige om at Bygdøy Kongsgårds skog må sies å være den første. (Se «Naturvern i Norge», årsskrift 1950-51: P. Thurmann-Moe: «Bygdøy som naturpark».)

Larvik bøkeskog er ca. 300 dekar (mål) og består av praktisk talt ren bøkeskog. Av hensyn til fornyelsen må der av og til gjærdes inn mindre partier, hvor ungbøken kan vokse opp, og selvsagt må også et og annet av de store gamle bøkene falle for øksen når de er blitt for avfeldige.

Det ble en vakker spasertur — dels gjennom søylehaller av lyse bøkestammer, dels forbi tette snar av lysegrønn ungbøk — ned til jordene ved Farris-eidet. Her tok bussen oss opp for å kjøre oss til Fritzøehus. Dessverre var bussen for stor for den vakre opp-

kjørselen «Via Appia», som slynger seg opp gjennom en vidunderlig bøkeskog — helt fremmedartet i norsk natur. Godseier F. M. Treschow var selv vår elskverdige cicerone gjennom parken.

De gamle eiere av Fritzøe skrev seg «til Fritzøehus». Fritzøe idag ligger på gården Muskerøds grunn. Den slottslignende hovedbygning ble oppført av verkseier Michael Treschow i 1861-63, han overtok eiendommen i 1854 etter sin far, geheimekonferansråd Willum Fredrik Treschow. Michael Treschows sønn, øverste kammerjunker F. W. Treschow bygget på hovedbygningen til dens nåværende størrelse. Ved hans død i 1903 gikk eiendommene over til hans brorsønn, Fritz Michael Treschow.

Parken ble påbegynt i 1860-årene; den nåværende eier utvidet parken betydelig, nå er den i alt ca. 1700 dekar, men herav er ca. 300 mål dyrket mark, bl. a. kulturbeiter for besetningen. Der er 1216 dekar skog. I parken, som er solid inngjerdet, er det en stor bestand av dådyr, innført i 1923. I parken finner vi landets største rene bøkeskog, hele 590 dekar.

Professor Hoeg forteller om Malen. Fotografert fra den store bronsealdergraven (se bildet nedenfor) mot SO.

FOTO T. K.

Godseier Treschow har interessert seg for fremmede treslag, han har plantet inn en mengde, særlig bartrær, men også endel løvtrær, bl. a. hikory. Av bartrær finner vi mange edelgranarter: *Abies pectinata*, *concolor*, *amabilis*, *grandis* og *nobilis*, av *Picea*: *pungens glauca*, *sitchensis* og *omorica*, av furuarter *Pinus cembra*, *strobus* og *murayana*, videre *Thuja occidentalis* og *plicata*, *Tsuga heterophylla* og *Pseudotsuga Douglasii*. Tre-

schows nyeste anskaffelse er to ca. meterhøye *Sequoia*-er; det spørs bare om de tåler de kolde vintrene. For å bevare dem hittil har de vært tatt inn i hus om høsten.

Den indre parken med de velstelte plenene, den vesle idylliske dammen og rhododendronbuskasene og azaleaer i flere farver og de mørke sypresser og *Thuja*-varianter er et syn her i landet. Dette gav også formannen uttrykk for da man måtte ta avskjed etter et

En av de svære bronsealdergravene.

FOTO T. K.

*På vandring fra
Mølen østover
til Oddanesand*

FOTO T. K.

dessverre alt for kort besøk, og han takket godseier Treschow for at vi hadde fått denne anledning til å nyte en så vakker, interessant og kultivert natur.

Så gikk ferden videre sydvestover gjennom Brunlanes til Mølen — ikke å forveksle med øya Mølen utenfor Hurumlandet, som forøvrig også er fredet, se «Naturfredning i Norge», årsberetning 1935.

Denne Mølen er en grustange som sydvestligst på Brunlanes stikker vest- og nordvestover ut i Langesundsfjorden, det er Vestfold-raet som her løper ut i sjøen; det dukker igjen opp lenger sydvest som Jomfruland.

De svære bronsealder-gravene på den nakne grusvollen imponerer ved sin størrelse.*) Da private entreprenører i 1930-årene begynte å ta grus og sten til pukkverk, truet dette de enestående fortidsminner. Ved en pengeinnsamling blant kommuner og private ble det arkeologisk mest interessante område innkjøpt, fredet og dermed reddet.

Området østover har en vakker, egenartet

*) Om Mølen kan det leses nærmere i et småskrift «Mølen i Brunlanes» av A. W. Brøgger, H. Rosendahl og K. Gleditsch, utgitt av Norsk Arkeologisk Selskap 1938.

natur med lav forblåst buskvegetasjon. Det er privat eiendom; for å bevare dette kystlandskap fra å bli utparsellert og bebygget med en mengde hytter, har Oslofjordens Friluftsråd arbeidet energisk og intenst for å få lagt klausul om byggeforbud på det østover i retning av Nevlunghavn. Byggeforbudet skal omfatte landet ca. 300 meter innover fra sjøen.

Også her fortalte professor Høeg, som forøvrig er medlem av styret i Oslofjordens Friluftsråd, om geologi og flora og den eiendommelige landskapsformen. Under vandringen østover til Oddanesand og KNA's parkeringsplass og småhytter, kom vi i nærmere — av og til litt ubehagelig — kontakt med strandens rullesten og med nypetorns- og slåpekratt — men den rike og særpregete flora og havet utenfor gav verdifulle inntrykk, som forhåpentlig vil huskes av deltagerne som et godt minne. Bussen kjørte oss så gjennom Nevlunghavn til Minnehallen i Stavern, og i militæretablisementet ble vi vist rundt og fikk forklart dets historie av en offiser fra forlegningen.

Efter en enkel middag i Stavern gikk turen til slutt hjemover. Det hadde vært en lang dag — med mange inntrykk. T. K.

i Østlandske Naturvernforenings område ved beslutning av Kirke- og undervisningsdepartementet i overensstemmelse med Lov om Naturvern av 1. desember 1954.

1. Beslutning av 29. januar: En stor *alm* på Hoff gård, gno. 31, bno. 1, i Aker, Oslo, tilhørende Bernhard Rostad.
2. Beslutning av 17. februar: En stor *ask* på Elstad, gno. 14, bno. 1, i Eidsvoll, Akershus, tilhørende fru Borghild Wang.
3. Beslutning av 30. april: En stor *eik* på eiendommen Ek, gno. 11, bno. 25 i Hedrum, Vestfold, tilhørende maskinsjef Henrik W. Johansen.
4. Beslutning av 30. april: To *bjerker* på Viko, gno. 9, bno. 3, i Gol, Buskerud, tilhørende gårdbruker Ola K. Viko.
5. Beslutning av 6. august: En gammel *eik* på eiendommen Støa, gno. 24, bno. 4, i Hurum, Buskerud, tilhørende Evan Roed.
6. Beslutning av 7. august: En stor *eik* på Risbakken 22, gno. 11, bno. 235, Vinderen i Oslo, tilhørende fru Ragni Sunde.
7. Beslutning av 6. oktober: 3 store *eiketrær* på Borgestad, gno. 74, bno. 1, i Gjerpen, Telemark, tilhørende skipsreder G. K. Borgestad.

NYE LIVSVARIGE MEDLEMMER

Kjøpmann C. F. Brandt, Eidsvoll.
 Grosserer Norman Buck, Oslo.
 Konsulent Reidar Fagereng, Oslo.
 Gårdbruker Arne Fjeld, Ski.
 Sekretær John Gjæver, Oslo.

Rogaland Naturvern.

Årsmelding for 1958.

Av de saker som vår forening har arbeidet med i 1958 kan nevnes følgende: Som tidligere meddelt hadde styret i Nærbø skoglag gått med på vårt forslag om å fredlyse Grødalandstjernet og overdra det til Rogaland Naturvern. Noen endelig avgjørelse foreligger ennå ikke da saken først må forelegges årsmøtet i skoglaget.

Formannen har foretatt et par befaringer for å se på en myrstrekning som det kanskje kunne bli tale om å kjøpe inn og bevare som et lite naturfredningsområde, men hittil er ikke noe avgjort. Han har også hatt kontakt med noen av de oppsitterne som ennå ikke er kommet med i fredningen av Hafrsfjord.

Vi har henvendt oss til eierne av Kjørholmen om fredning av fuglelivet der. Foreløpig

har 6 av de 8 grunneierne gått med på dette. På Kjør har vi en koloni av krykkje, og dessuten ruger bl. a. en del lundefugl der.

Lensmannen i Klepp har vært så elskverdig å oppsøke de to grunneierne som ikke vil være med på fredning av fuglelivet ved Grudavatnet. Men dessverre er begge to fremdeles imot fredning, og sier at endene gjør stor skade på åkrene.

Elias Holm, Stavanger, har fått oversendt noen fredningsplakater som han vil være så vennlig å sette opp på Usken, der fuglelivet er fredet. En får håpe at oppslagene ikke straks blir ødelagt av uvedkommende. Det har dessverre vist seg at det er nokså håpløst å sette opp plakater i de fredete områder. De aller fleste blir enten smadret ved steinkasting eller

REGNSKAP FOR 1958

Inntekter:	Utgifter:
An beholdning kr. 1 138,03	Kontingent til Landsforbundet 1957
Kontingenter » 785,00	og 1958 + porto kr. 627,00
Bidrag fra Stavanger kommune » 500,00	Innkassoprovisjon » 153,00
Renter for 1958 » 27,26	Utgifter til buss » 2,70
	Transport av kasse » 4,00
	Utlagt ved formannen i 1957 » 15,35
	Kassabeholdning » 1 636,24
kr. 2 450,29	kr. 2 450,29

ROGALAND NATURVERNENS FOND

An beholdning pr. 1. januar 1958....	kr. 10 825,37
Renter for 1958	» 324,75
	kr. 11 150,12

A. BERNHOFT-OSA

p. t. formann

Revidert: Stavanger i mai 1959
THS. FJERMESTAD

ERLING TORGENSEN
kasserer

nyttet som skyteskiver av dem som er imot all fredning.

Rogaland fylkestings vedtak om totalfredning av en rekke fugleslag utløp i 1958. Styret vil på ny henstille til fylkestinget at vedtaket må bli fornyet. Det har i årenes løp vært til stort gagn for fuglelivet selv om det ikke alltid er blitt respektert.

Grosserer Trygve Meling har gått med på fredning av et stort sedertre som står i Olavskleiva i Stavanger. Og da det ifølge Stavanger oppmålings- og reguleringsvesen ikke står i veien for de planlagte reguleringer, er saka oversendt til Landsforbundet.

Det er ellers kommet anmodning om å få fredet noen store eiketrær på Tau i Ryfylke.

Eieren av en fredet eik ved Helvik i Eigersund, har søkt om å få den fjernet eller beskåret da den er i veien, når mannen kjører lastebil. Vi har lovet å se på saka med det første.

I anledning en utstilling som skal holdes i Oslo har vi etter anmodning fra vårt forbund, satt opp en fortegnelse over de områder der grunneierne har gått med på å frede fuglelivet. Sammen med fortegnelsen fulgte et kart hvor disse områdene er avmerket. Noen av formannens fuglefotografier er utlånt til eventuelt bruk ved utstillingen.

Fra aviser og interesserte er det kommet flere forespørsler som er blitt besvart. Det gjaldt naturvern, rugekasser for småfugl, jakt

og fredningstider. I beretningsåret har formannen holdt flere foredrag og vist en fargefilm fra den fredlyste Fokkstummyra på Dovre.

Som før meddelt bevilget Stavanger kommune et bidrag på 500 kr. til vårt arbeide. Og det er gledelig at vi også for budsjettåret 1958—59 har mottatt et liknende beløp. Og en får håpe at også andre kommuner i fylket vil kunne støtte vår forening med bidrag.

Etterat årskontingent ble forhøyet har det dessverre vist seg at en del av våre medlemmer har meldt seg ut.

Styret i 1958 har bestått av: A. Bernhoft-Osa, formann, Holger Holgersen, nestformann, Jon Andreassen, sekretær, Erling Torgersen, kasserer, Karoline Rullestad, styremedlem. Varamenn: Rasmus Bjorheim, Kornelius Meland og Yngvar Molaug.

Vestlandske Naturvernforening.

Årsberetning for 1958.

Styret har i beretningsåret bestått av:

Lektor A. Aksnes, konservator A. Danielson, herredskogmester G. Jebsen, høyesterettsadvokat R. Langlo og konservator J. F. Willgohs. Varamenn: driftsbestyrer E. F. Langmyhr, konservator P. Valeur, professor dr. H. Robak.

Som revisor har fungert lektor S. Hansen.

Foreningen har for tiden 68 medlemmer. Årsmøte og styremøte ble holdt den 17. febr.

Foreningen er blitt underrettet om at følgende saker er fremmet:

1. Fuglelivet på en holme i Frislidvatnet, gnr. 1 bnr. 4, Frislid, Hornindal, Sogn og Fjordane, tilhørende Margrete Fridlid (Dep. besl. 2. februar 1957).

2. Fuglelivet på Aukraholmene, Flatholmen og Forholmen, Aukra prestegård, Aukra i Møre og Romsdal (Dep. besl. av 21. februar 1957).

3. En stor og vakker «kastanje» på gnr. 72, bnr. 13, Vangsnes i Balestrand, Sogn og Fjordane. Eier M. Vangsnes (Dep. besl. 21. mars 1958).

4. Dyrelivet på øygruppen Molvær, gnr. 57, bnr. 2 av Hindøy i Askvoll, Sogn og Fjordane (Dep. besl. 4. juli 1958).

(Denne siste saken er ennå ikke endelig brakt i havn, idet eieren o.r.saksfører Chr. Bekker har forbeholdt seg at det først foretas endringer i beslutningens formulering, bl. a. fordi denne på et par punkter avviker vesentlig fra det av ham opprinnelige antatte forslag. Forslag til nytt vedtak er innsendt til Landsforbundet og forhåpentlig vil saken kunne ordnes innen kort tid.)*

Foreningen har også drøftet med enkelte grunneiere mulighetene for fredning av dyre- og plantelivet på flere isolerte og særlig interessante øygrupper i Ytre Sogn og Fjordane.

En har forsøkt å få ordnet med fast tilsyn av de fredete fuglefjellene på Runde i hekkesesongen. Foreløpig har 3-4 av øyas oppsittere frivillig påtatt seg leilighetsvis å ha oppsyn med disse forekomstene. En utførlig orientering om hva denne fredningen innebærer er blitt gitt i lokalpressen, med appell til alle som tar seg turer ut til stedet om mest mulig å ta hensyn til at dette nå fullt ut skal være et fristed for de tusener av sjøfugl som hekker her.

Stud. real. P. S. Myklebust har fått adgang til å drive ringmerking i visse sjøfuglkolonier

*) Fredningen er senere blitt ordnet etter herr Bekkers ønske. *Red.*

på Runde i juni måned. Myklebust har et godt kjennskap til Runde og er en erfaren ringmerker.

Konservator Valeur har påtatt seg leilighetsvis å holde øye med måkeforekomstene som antas å virke forurensende på Bergens drikkevannforsyning i Svartediket (innenfor det fredede område av Bergens komm. fjellstrekninger). Det har her til sine tider vist seg å være nødvendig å skyte endel av disse fuglene.

Gjennom fylkesskogsjef Borchgrevink er Landsforbundet blitt gjort oppmerksom på at kraftselskapet A/S Årøy søker å få iverksatt nedtapping av det vakre Hafsløvvannet i Sogn.

Efter nærmere opplysninger som vi har innhentet fra lensmannen i Hafslo fremgår det bl. a. tydelig at en eventuell uttapping av dette vannet vil — foruten direkte økonomiske ulemper for oppsitterne — også sikkert medføre at landskapet omkring vannet blir sterkt skjemma. Vestlandske kretsforening har derfor henstillet til Landsforbundet at naturvernet absolutt må søke å forhindre en slik ødeleggelse av den vakre naturen på dette stedet.

J. F. Willgohs
formann

SAMMENDRAG AV REGNSKAP

15/2-58—1/3-59.

Inntekter:	Utgifter:
Innestående i bank pr. 15/2-58, 6 mndr. kr. 2 065,15	Porto kr. 112,85
Innestående i bank pr. 15/2-58, sparevilkår » 308,35	Konvolutter » 10,50
Innestående postgiro pr. 15/2-58 » 293,55	Reiser » 4,80
Bankrenter for 1958, 6 mndr. » 62,53	Annonse årsmøtet » 32,50
» » » sparevilkår » 7,31	Kontingent til Landsforbundet » 100,00
Inngått medlemskontingent i 1958:	Innestående i bank, 6 mnd. opps. » 3 439,73
a) over postgiro kr. 210,00	» » » sparevilkår » 315,66
b) pr. postoppkrav » 5,00	» postgiro » 413,55
c) kontant » 20,00	
Inngått medlemskontingent for 1959 og 1960	
pr. postgiro » 10,00	
Legatporsjon for 1958 fra	
Fam. Loofts gave » 1 423,80	
Kassabeholdning pr. 15/2-58 » 23,90	
kr. 4 429,59	kr. 4 429,59

Minde pr. Bergen 28/2-59.

J. F. WILLGOHS
Revident: SIGGEN HANSEN

G. JEBSEN

Trøndelag Naturvern.

Årsmelding 1958.

Styret har i beretningsåret bestått av:

Direktør Reidar Brekke (formann), ingeniør Gunnar Hofstad, kontorsjef Einar Møller, dr. Erling Sivertsen, dr. Olav Gjærevoll og dr. Svein Haftorn (sekretær). Antall medlemmer pr. 31. desember 1958 74, hvorav 6 livsvarige.

Foreningen avventer resultatet av de bestrebelsersom er gjort for å få Børgefjell fredet. I desember 1957 ble et revidert forslag til fredningsbestemmelser sendt Landsforbundet, som viderebefordret saken til Departementet. Ifølge brev av 1. november 1958 fra kontorsjef Thv. Kierulf vil det snart foreligge en avgjørelse i saken.*)

Forslaget til fredning av Byneshalvøya har vært til behandling i Naturvernrådet. Naturvernrådet fant at en fredning av dyrelivet over hele Byneshalvøya ville ha meget liten sjanse til å kunne bli realisert. Rådet festet seg derfor ved et mindre alternativ, et område på ca. 35 000 dekar som foruten Bymarka omfattet et område innkjøpt av Trondheim kommune,

*) Den beror fremdeles i et departement. Red.

samt Byåsen bygdealmenning og Byneset statsalmenning. Begge almenningers styrer motsatte seg imidlertid fredning. I brev av 20. januar 1958 til Trøndelag Naturvern skriver Naturvernrådet, ved formannen kontorsjef Thv. Kierulf: «Naturvernrådet har etter ny behandling av Deres forslag funnet at det — som saken ligger an — ikke vil fremme fredningsforslaget. Skulle forholdene forandre seg og utsiktene til virkelig å oppnå noe av betydning, skulle man eventuelt kunne ta saken opp igjen».

På et fellesmøte med Videnskapsselskapets Museumsforening i Trondheim 21. nov. holdt museumsdirektør Holger Holgersen et interessant foredrag om trekket til kortnebbgåsa.

Foreningen har fått laget et hessisk foringshus for småfugl. Dette er slik konstruert at snøen ikke kan tildekke maten. Videre har foreningen ervervet 5 forskjellige fuglekasser til demonstrasjon for medlemmer og andre interesserte. Kassene er beregnet til henholdsvis trekryper, kjøttmeis (m. m.), stær, grå fluesnapper og kattugle.

SAMMENDRAG AV REGNSKAP

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeh.	kr. 29,16	Innskudd i bank	kr. 195,00
Kontingenter	» 475,00	Kontingenter til Landsforbundet 1957 ...	» 144,00
Uttatt av bank	» 300,00	Hessisk foringshus for småfugl	» 53,50
		Fuglefro	» 14,00
		5 fuglekasser til demonstrasjon	» 112,00
		Foredrag	» 160,50
		Kontorhold	» 61,60
		Balanse	» 63,56
	kr. 804 16		kr. 804,16

Beholdning pr. 31/12-1958 kr. 63,16.

SVEIN HAFTORN

sekretær.

Revidert 8/1-1959.

KIRSTEN BRANDTZÆG

Sør-Varanger Naturvern.

Årsberetning for 1958.

Sør-Varanger Naturvern har i det forløpne år fortsatt arbeidet med de samme saker som foregående år, men resultatet motsvarer ikke anstrengelsene.

Vi opplevde den skuffelse at Sør-Varanger kommune antagelig akter å gjøre bruk av sin klausul med hensyn til utparsellering av byggetomter på Prestøya. Fredningen av øya blir jo da illusorisk, og dens nåværende preg av uberørt natur vil forsvinne.

Med hensyn til Schøyenplanen om et naturreservat i Øvre Pasvik, har foreningen henvendt seg til de forskjellige rendriftslag og gårds- og skogbruksorganisasjoner i Pasvikdalen, for å få disse interessert i planen, og vi håper å få arrangert et møte oppe i dalen i vår.

Det burde jo nå være i alles interesse å få bevart et lite stykke uberørt natur i Pasvikdalen som jo står foran store forandringer på grunn av oppdemnings- og kraftutbygninger, og ikke minst Statens skogvesens flatehugster som forandrer, og i manges øyne raserer dalens natur. Sør-Varanger naturvern har som kjent forgjeves appellert til skogforvaltningen om at den i alle fall burde la et belte av trær bli stående langs veiene.

En sak som vi, i forståelse med Jæger- og fiskerforeningen, har arbeidet med i flere år, vil nå forhåpentlig gå i orden — nemlig fredningen av Kirkenes-halvøya for jakt. Fredningsforslaget, med de grenser Sør-Varanger Naturvern foreslo på et fellesmøte med Jæger- og fiskerforeningen og Sør-Varanger Turistforening 7. februar 1958, er anbefalt av Viltnevnda og blir nå oversendt Naturvernrådet.

Foreningens årsmøte ble avholdt på Kirkenes turisthotell 19. mars. Formannen rede-

gjorde for vårt arbeide og refererte en henvendelse til Sør-Varanger Naturvern fra vårt medlem, telegrafbestyrer Normann Hanssen, som peker på de stadig nye hugstfelter langs veiene i Pasvikdalen, og mener at det skulle ikke være for meget forlangt om Statens skogvesen imøtekom et krav om at ingen trær måtte felles langs veiene i en avstand av minst 200 meter på hver side. Dette belte vil også få den største betydning for dyrelivet som derved får et naturlig gjerde mot støy og trafikk. Normann Hanssen sier videre, at når dalen nå snart åpnes for turisttrafikk over Finland, er det av største betydning at Pasvikdalens vakre og berømte natur kan gjøre møtet med Norge til en opplevelse, noe den har alle forutsetninger for å gjøre, hvis den kan få være i fred.

Han oppfordret Sør-Varanger Naturvern til på ny å søke kontakt med Skogvesenet og be om at spørsmålet om naturpark etter Carl Schøyens plan blir tatt opp på ny på høyeste hold.

Valg av formann, sekretær og styremedlem resulterte i gjenvalg, så styret består fortsatt av: Oberst, grensekommisær Audun Magnus, formann, lærer Trygve Laudal, varaformann, Nenne Isachsen, sekretær, Eivind Fjeld, styremedlem, Ingrid Johansen, kasserer.

Deretter var det sangunderholdning av fru Eugenie Greiner akkompagnert av Nenne Isachsen.

Til slutt ble vist en meget interessant amerikansk natur- og dyrefilm.

For Sør-Varanger Naturvern

Nenne Isachsen,
sekretær.

FABRITIUS & SØNNER

(INSTITUSJONEN SCHEIBLER)

FABRITIUS & SØNNERS BOKTRYKKERI

FABRITIUS & SØNNERS FORLAG

FORLAGET LAND OG KIRKE

FABRITIUS KLISJÉANSTALT

FABRITIUS FOTO-STUDIO

FABRITIUS BOKBINDERI

VÅRT LANDS TRYKKERI

FABRITIUS BILLETT- OG FORMULARTRYKKERI

FABRITIUS ROTATIONS- OG DYPTRYKKERI

FABRITIUS OFFSET- OG VERDITRYKKERI

FABRITIUS REKLAMEBYRÅ A/S

OSLO

FROGNERSETEREN BRUK

ØKERN P. Å.

Sentralbord 672994

★

Alt i bygningsmaterialer,
snekkerlast, sløyd
og listverk

★

Eget høvleri og tørkeanlegg

Uberørt natur

— en kilde til helse for sinn og kropp.

Vi BP-folk kjenner vårt ansvar.

Vi søker å holde våre
fjorder og vassdrag rene.

Vi plaserer våre
anlegg hensynsfullt
i terrenget.

God tur
i Norge!

NORSK BRÆNDELJE A/S

Oprettet 1863

ANDR. SCHATVET

PRINSENGT. 2 — OSLO

★

*Trelastagentur-
og Exportforretning*

Naturvern-organisasjoner i Norge.

Naturvernrådet, adr. Møllergt. 16, Oslo, oppnevnt av Kirkedepartementet
Landsforbundet for Naturvern i Norge, adr. Møllergaten 16, Oslo.

Østlandske Naturvernforening, adr. Møllergaten 16, Oslo
Agder Naturvernforening, adr. Torridalsveien 44, Kristiansand
Rogaland Naturvern, adr. Stavanger Museum, Stavanger
Vestlandske Naturvernforening, adr. Zoologisk Museum, Bergen
Trøndelag Naturvern, Museet, Trondheim
Nordland Naturvern, Bodø
Troms Naturvernforening, adr. Museet, Tromsø
Sør-Varanger Naturvern, adr. Kirkenes
Naturverninspektøren, adr. Museet, Trondheim

FORSIKRINGSSELSKAPET

SIGYN

GRUNNLAGT 1885

Prinsensgt. 22 - Oslo

S K A D E F O R S I K R I N G

UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE
AUGUST 1959